

SUMAR

© Crăciun Liviu

2	CONSILIUL A.J.V.P.S. TIMIȘ
Informații A.J.V.P.S. Timiș	23	DIANA
Porumbel de scorbură
6	CONSILIUL A.J.V.P.S. TIMIȘ
Programul de acțiuni pe anul 2022	25	CASIAN BALABASCIUC
Cu primăveri / Înaintași / Ati ascultat
8	DIANA - BIOLOGIA ANIMALĂ
Acțiunea biologică a ritmurilor luminii	26	DIANA
Teritoriul și teritorialitatea la animale
vreodată cum povestește pădurea?
12	GHEORGHE NACOV
Datoria înainte de toate,
vânători ai Banatului	30	CASIAN BALABASCIUC
Surioara
14	„Frate Nicolae”, Emil Witting
Darurile lunii mai	32	MIRCEA NITULESCU
Unde mai sunt crescătoriile piscicole din Deltă?
16	Gheorghe Colț
Hora lupească	34	ARISTIDE STAVOS
Bunicul, tata, pușca și eu?
21	DIANA
Porumbel de stâncă	40	AIDAN
Pateu de sitari/Salmiu de sitari

INFORMAȚII A.J.V.P.S. TIMIȘ

În continuarea preocupărilor din anii precedenți, în condiții socioeconomice dificile, în pandemie cu stări de urgență sau necesitate, în ciuda problemelor de interes general din ce în ce mai complicate datorită cadrului legislativ mereu în schimbare și de cele mai multe ori neinspirate, conducerea A.J.V.P.S. Timiș și conducerile cluburilor, au acționat consecvent pentru, apărarea și consemnarea drepturilor membrilor noștri de a vâna și pescui în condiții organizatorice cât de cât acceptabile.

O perioadă de instabilitate legislativă demobilizatoare, mai accentuată decât oricând de aplicarea arbitrară a legii, de către reprezentanții organismelor statului în domeniile vânătorii și pescuitului.

În ciuda greutăților apărute în această perioadă, am reușit să reprezentăm interesele vânătorilor și pescarilor și stabilitatea de care se simțea nevoia pentru a face progrese și pentru a realiza obiectivele propuse.

În acest sens, în activitatea de vânatoare s-au luat măsuri privind buna organizare, îndrumare și totodată respectarea regulilor privind COVIDUL 19, toate având drept scop principal îmbunătățirea continuă a condițiilor de practicare a acestei nobile pasiuni și trecerea cât mai ușoară peste această perioadă ajutându-ne în acest sens și relieful zonei, care variază de la câmpie la deal și munte, în care se găsesc majoritatea speciilor de vânat din fauna României.

În prezent gestionăm un număr de 30 fonduri de vânatoare cu o suprafață de 311.764 ha, repartizate după cum urmează:

- Clubul Timișoara - 17 fonduri
- Clubul Lugoj - 6 fonduri
- Clubul Făget - 3 fonduri
- Clubul Sânnicolau Mare - 4 fonduri

A.J.V.P.S. Timiș are în evidențele sale la sfârșitul anului 2021 un număr de 1.234 membri vânători, organizați în 30 grupe, la fel ca și în anul 2020. Suprafața medie care îi revine unui vânător este de aproximativ 253 ha iar gradul de acoperire cu vânători a grupelor este de 63%.

Asociația noastră are și un număr de 16.620 membri pescari din care 4.610 la cele 3 cluburi mixte Lugoj, Făget și Sânnicolau Mare, în creștere față de 2020 cu 921 membrii iar la Clubul Pescarilor Timișoara un număr de 12.010 membrii tot în creștere față de anul 2020 cu un număr de 2.544 membrii.

Pescarii, au plăcerea de a pescui pe tronsoanele contracte până în anul 2027:

- Râul Timiș - 144 km, de la intrarea în județ, respectiv zona Jena și până la frontiera cu Serbia;

- Râul Bega- 159 km - loc. Curtea - frontieră cu Serbia;

- Râul Mureș 33 km - com. Periam - frontieră cu Ungaria;

- Râul Bârzava - 38 km - limită jud. Timiș - frontieră cu Serbia;

- Canal Aranca - 53 km - com. Periam - frontieră cu Serbia;

- Lacul Dumbrăvița - 25 ha - com. Dumbrăvița;

- Baraj Salcia - 25 ha - loc. Buzias;

- Lacu Topolovățul - 15,5 ha - com.

Topolovățul Mare;

- Lacul de acumulare Lățuș - 8 ha - com. Jamu Mare; și mai nou pe încă 2 tronsoanele contracte până în anul 2029 respectiv:

- Lanca Birda - 53 km de la acumularea Liebling - comuna Gad

Și

- Bega Veche - 70 km.

precum și pe BĂLȚILE PRIVATE nr. 1 și 2 din Complexul Pescărușul Lugoj.

Pentru apele curgătoare mai sus menționate și pentru primele 4 bălți s-au încheiat contracte de folosință până în anul 2027, iar pentru ultimele 2 până în 2029.

În această perioadă am reușit cu ajutorul cluburilor:

- să amenajăm un sediu pentru Clubul Pescarilor Timișoara;

- să amenajăm construcția de pe strada Rozelor din Timișoara;

- să devenim proprietari de terenul din jurul Cabanei Hodoș;

- să facem reparații capitale la sediul Clubului Făget;

- să pregătim candidații și să organizăm examen pentru obținerea permisului de vânatoare permanent a unui număr de 75 candidați din care au fost declarați promovați 72;

- să organizăm trageri în poligon cu majoritatea grupelor;

- să participăm la concursuri de chinologie vânătorească, unde colegii noștri au obținut rezultate bune;

- să organizăm concursul de pescuit „Pescarul Făgețean” ediția a VI-a și încă un concurs la grupa Livezile Banloc;

- să încheiem contract de asigurare pentru toți membrii vânători ai asociației împotriva accidentelor de vânatoare;

- să încheiem protocoale de colaborare pe linia combaterii braconajului cu Brigada Mobilă de Jandarmi Timișoara și cu o parte din secțiile de poliție rurală din județ;

- să ținem la zi situația efectivelor de vânat, a cotelor de recoltă și a evidenței trofeelor de vânat;

- să operăm în mod continuu pe site-ul A.J.V.P.S. Timiș și să-l actualizăm;

- să înaintăm observații la toate proiectele de modificări a Legilor care reglementează activitatea de vânatoare și pescuit.

Evaluările din primăvara acestui an s-au făcut cu seriozitate și competență, sub stricta supraveghere a personalului angajat, precum și a membrilor din comitetele cluburilor, șefilor de grupă și cu ajutorul unui număr mare de vânători din fiecare grupă.

La o primă analiză se constată că, efectivele de vânat au rămas în linii mari la fel ca și în anul 2020 cu excepția mistrețului care a scăzut foarte mult din cauza P.P.A. unde s-a realizat până în acest moment 85% din cota de recoltă pe sezonul 2021 / 2022.

Vă aducem la cunoștință că în sezonul de vânatoare 2021- 2022 am realizat cifrele de plan, la toate speciile de vânat care nu au avut sezonul închis și pe fondurile afectate de P.P.A.

O parte din cifrele de plan la recoltă a fost realizat și prin vânătorii organizate cu străinii, având în vedere creșterea mijloacelor financiare.

Din vânătorile cu străinii s-au realizat în anul 2021 suma de 13.943 € aproximativ 48.600 lei, aici evidențiindu-se Clubul Sânnicolau Mare care a realizat 9.670€ reprezentând 69 % din totalul sumei.

Suma respectivă va fi reinvestită în asigurarea hranei pentru vânat, amenajări vânătorești și o bună gospodărire a fondurilor.

În urma vânătorilor organizate, s-a valorificat local sau la membrii noștri vânători următorul vânat: cerb comun 16 buc., cerb lopătar 12 buc., căprior 470 buc., iepure 3.530 buc., fazan 5.260 buc., iar la mistreț unde sezonul s-a încheiat la 14.05.2022 avem aproximativ 85 % din planul de recoltă pe sezonul 2021 / 2022.

O atenție deosebită s-a acordat pe linia combaterii dăunătorilor vânatului, unde vânătorii, împreună cu personalul angajat au organizat și desfășurat numeroase acțiuni pentru combaterea dăunătorilor vânatului, reușind în această perioadă combaterea următoarelor specii de răpitoare: 715 vulpi, 220 șacal, 34 dihori, 44 nevăstuici, 163 câini hoinari, 59 pisici hoinare.

În anul 2021 s-au făcut eforturi mari pentru a asigura hrana necesară vânatului, stabilită prin contractele de închiriere, hrană care a fost distribuită în teren în următoarele cantități:

- Concentrate 202 t;
- Suculente și rădăcinoase 60 t;
- Fibroase 153 t;
- Sare 23,3 t.

Gestionarea bună a fondurilor de vânătoare, pe toate planurile, implică și construirea și întreținerea instalațiilor vânătoarești. Ținem să vă asigurăm că toate fondurile au instalații vânătoarești conform cerințelor și necesităților stabilite în fișele fondurilor și în permanență le verificăm și le reparăm sau le refacem, în funcție de necesități.

În toată asociația continuăm să avem mari ne cazuri pricinuite de ciobanii cu turmele de oi, care circulă sau pășunează în zonă și care ne consumă hrana din hrănituri, ne iau sarea din sărării, ba mai mult, le rup sau le dau foc. Un alt necaz pe care ni-l provoacă ciobanii îl reprezintă numărul mare de câini, de cele mai multe ori fără jujeu, care însoțesc turmele de oi și care fac mari distrugerii în efectivele de vânat.

Interzicerea vânătorii la răpitoarele cu pene.

Diminuarea efectivelor de vânat s-a datorat și altor cauze, prin care enumerăm:

- distrugerea vegetației forestiere din liziere prin ardere sau defrișări;
- incendierea miriștilor;
- otrăviri - prin așezarea de momeli otrăvite în culturi;
- deversarea dejectiilor de la fermele de porcine;
- accidente de circulație;
- accidente produse de utilajele agricole în special la recoltarea culturilor;
- numărul mare de răpitoare (inclusiv cele ocrotite de lege)
- inundațiile;
- secetă prelungită.

În anul 2021 s-au înregistrat următoarele pierderi: căprior-2 buc., mistreți-2 buc., vulpi-8 buc.

Desigur, pierderile probabile sunt mai mari la acest capitol, dar lipsa datelor a diminuat cifrele prezentate și de aceea facem un apel la toți vânătorii să ne înțeleagă și să ne sprijine pentru găsirea cât mai urgentă și colectarea vânatului mort, pentru a putea recolta probe de laborator în vederea depistării cauzelor acestor pierderi și pentru a

acționa în consecință.

Braconajul, continuă să constituie o problemă de actualitate, atât în activitatea de vânătoare, cât și în cea de pescuit, chiar dacă amploarea fenomenului pare a fi scăzut într-o oarecare măsură.

În activitatea de vânătoare, braconajul cu lațuri, cu ogari, cu alte tipuri de capcane și chiar cu substanțe toxice sau paralizante, cum este de exemplu furadanul, tinde să depășească braconajul practicat cu arme de foc, din care cel cu arme artisanale trebuie apreciat ca fiind în creștere. De asemenea foarte periculos pentru evoluția efectivelor de vânat din anumite zone continuă să rămână braconajul la far cu arme de vânătoare. Pentru combaterea braconajului și respectarea prevederilor legale s-au făcut un număr de 1.732 controale din care 178 cu organele de control ale statului.

Au fost sancționați membrii ai asociației pentru încălcarea prevederilor statutare după cum urmează:

- încălcarea prevederilor Legii 407 / 2006 cu modificările și completările ulterioare - 2 membrii vânători;
- nerespectarea normelor de etică vânătoarească - 5 membrii vânători;
- neachitarea cotizației - 156 membrii vânători;
- nerespectarea prevederilor legale privind dimensiunea peștilor capturați 48 pescari.

Activitatea în domeniul pescuitului în anul 2021 s-a regăsit la cluburile Lugoj, Sânnicolau Mare, Făget și la Clubul Pescarilor Timișoara.

Clubul Pescarilor Timișoara are 6.523 membrii cu cotizația achitată la zi iar celelalte 3 cluburi 2.200 membrii, cu mult peste nivelul anului 2021- sfârșitul trimestrului I.

A.J.V.P.S. Timiș a coordonat și a sprijinit material acțiunile întreprinse pentru menținerea unui fond piscicol bun în apele aflate în gospodărire.

În anul 2021 s-a populat de la firma CYPRINUS SRL o cantitate de 10.687 kg cu speciile: crap caras după cum urmează:

Clubul Pescarilor Timișoara- 6.837 kg, Clubul Vânătorilor și Pescarilor Lugoj-2.612 kg, Clubul Vânătorilor și Pescarilor Făget-694 kg, Clubul Vânătorilor și Pescarilor Sânnicolau Mare- 694 kg.

Asociația noastră are ca obiectiv, la solicitarea membrilor pescari următoarele acțiuni:

- popularea în anul 2022 cu circa 10-11 tone pește care este condiționată de numărul membrilor pescari cotizanți;

- organizarea de concursuri de pescuit-minim 5;

- acțiuni de colectare a resturilor menajere și a obiectelor abandonate pe malul apelor;

- educarea tinerilor iubitori ai naturii pentru practicarea pescuitului, a protecției mediului și a ictiofaunei;

- intensificarea acțiunilor de control și pază în vederea respectării perioadelor de prohibiție și a zonelor protejate;

- anunțarea periodică în mass media a acțiunilor întreprinse și a rezultatelor obținute;

- intensificarea acțiunilor de combatere a braconajului și poluării împreună cu organele abilitate;

- respectarea habitatelor piscicole naturale, atribuite prin contract de către MADR- ANPA fără ca membrii altor asociații cu care nu avem reciprocitate să beneficieze, conform legislației în vigoare, de peștele membrilor noștrii pescari;

- vom acționa împotriva celor vinovați inclusiv în instanță.

În ceea ce privește controalele privind respectarea legalității pescuitului, acestea s- au realizat împreună cu Gruparea de Jandarmi Mobilă, reprezentanți ai A.N.P.A. și organele de poliție, pe toate bazinele piscicole pe care le avem în administrație.

Amintim că A.G.V.P.S. din România a încheiat un Protocol de colaborare cu Inspectoratul General al Jandarmeriei Române pentru respectarea legislației în vigoare la practicarea pescuitului recreativ și mai nou și cu Inspectoratul General al Poliției Române. Această colaborare va avea efecte pozitive și în județul Timiș.

Organele de control au încheiat un număr de 94 acte de constatare.

În acest an avem propus și probabil se aprobă astăzi suma de 265.000 lei pentru popularea bazinelor hidrografice și a bălților pe care le avem contractate conform solicitării primite din teren și necesităților reale.

Revista „Diana” a continuat să apară trimestrial reușind să adune 31 de ani de apariție neîntreruptă și să aducă aprecieri pozitive la adresa ei din partea unor reviste de specialitate din Ungaria, Germania, Austria, Moldova, Italia, Serbia și Bulgaria precum și din țară. Cu această ocazie dorim să mulțumim redactorului șef, colegiului de redacție, tipografiei sub patronajul căreia este editată, precum și colaboratorilor acestei publicații, care prin efortul comun au reușit să realizeze una din cea mai bună revistă din țară în domeniu.

Păstrăm relațiile bune cu presa locală, radioul și televiziunea, acestea fiind prezente la multe activități desfășurate. Membrii vânători și pescari, conducerile cluburilor și membrii consiliului A.J.V.P.S. au prezentat considerații privind viața și activitatea noastră în cadrul emisiunilor radiofonice și televizate al posturilor locale., contribuind major la popularizarea acestor frumoase îndeletniciri- pescuitul și vânătoarea sportivă.

În ciuda eforturilor depuse în aceasta perioadă am avut și o serie de nerealizări din care cele mai importante sunt:

- nu s-a cumpărat terenul de sub clădiri la Poligonul Diana;

- nu s-a cumpărat terenul de sub clădirile de pe strada Rozelor;

- nu s- a cumpărat terenul de sub clădirile de la Complexul Pescărușul.

Trebuie reținut că în toată activitatea noastră ne-am bucurat de sprijinul și buna colaborare cu unele instituții locale cum ar fi:

- Inspectoratul de Poliție Timiș – Serviciul Arme;

- Brigada mobilă de Jandarmi Timișoara;

- Garda Forestieră Timișoara;

- Direcția Silvică Timișoara;

- Agenția de protecție a Mediului Timișoara;

- Garda de mediu

- Inspecția Piscicolă;

- Direcția Sanitar Veterinară Timiș;

- Consiliile Locale;

- Consiliul Județean;

- Clubul Sportiv Municipal.

Considerăm că prezentul raport, a putut evidenția convingător, o activitate susținută, concretă, loială și eficientă, desfășurată de conducerea A.J.V.P.S. Timiș în această perioadă, în interesul membrilor noștrii.

În închiere mulțumim tuturor celor care prin contribuții diverse ne-au sprijinit în activitatea desfășurată în această perioadă.

Consiliu A.J.V.P.S. Timiș

PROGRAM DE ACTIUNI PE ANUL 2022

Analiza realizării sarcinilor de plan la sfârșitul anului pe cluburi, prezentarea situației realizărilor și a propunerilor de îmbunătățire a activităților în fața consiliului de conducere.

Încurajarea tinerilor pentru a deveni membrii vânători și implicarea noastră în pregătirea teoretică și practică a candidaților pentru a avea o promovabilitate cât mai mare la viitorul examen.

Atragerea foștilor membri ai asociației în rândurile noastre pentru a mări gradul de acoperire cu vânători și pescari.

Interzicerea participării la vânatoare a celor care nu și-au achitat cotizația la zi pe anul în curs și sancționarea titularilor de autorizații care primesc la vânatoare vânători cu cotizația neachitată la zi, cu achitarea contravalorii unei zile de vânatoare x nr. de vânători primiți ilegal (contravaloarea unei zile de vânatoare = 100 lei + c.v. a 2 piese pentru fiecare vânător al asociației 20 lei fazanul + 30 lei iepurele și c.v. unei zile de vânatoare = 200 lei + un iepure și un fazan pentru vânătorii din alte asociații). Pentru 2 abateri repetate în acest sens, șefii de grupă care au fost organizatorii vânătorilor și nu au respectat această hotărâre vor fi schimbați.

Efectuarea controalelor mixte pe linie de pază în fondurile de vânatoare și pescuit în colaborare cu Poliția, Jandarmeria, Garda Forestieră, Consiliile locale, Inspecția Piscicolă, etc.

Continuarea acțiunilor de evaluare a câinilor de vânatoare, înregistrarea acestora pe rase și sexe, testarea lor anuală, prin probe de lucru în vederea admiterii acestora la vânatoare.

Popularea cu pești a apelor gestionate de noi la cluburile de pescarilor Timișoara, Lugoj, Sânnicolau Mare și Făget, cu pește.

Continuarea acțiunilor de înființare a noi grupe de pescari.

Continuarea demersurilor necesare pentru obținerea altor contracte de gestionare a unor noi fonduri cinegetice.

Continuarea acțiunilor de reparare și modernizare a clădirilor aflate în proprietatea asociației, în funcție de posibilitățile financiare.

Continuarea demersurilor pentru cumpărarea terenurilor de sub construcțiile din Complexul Pescărușul Lugoj, de la Poligonul Diana- Pădurea Verde și pe str. Rozelor Timișoara.

Organizarea antrenamentelor pentru tragere în poligon cu fiecare grupă în parte.

Colaborarea permanentă între vânători și personalul angajat pentru depistarea vânatului mort, prelevarea probelor pentru analiză și distrugerea cadavrelor cu respectarea normelor sanitar-veterinare pentru a preîntâmpina răspândirea unor boli cu impact negativ asupra populației de vânat.

Continuarea acțiunilor de supraveghere, prevenire și control a bolilor la animale împreună cu „Grupul de lucru” de la D.S.V.S.A. Timiș.

Sprijinirea publicării și difuzării revistei de specialitate „DIANA”

Popularizarea prin mass-media a acțiunilor desfășurate de către structurile A.J.V.P.S. Timiș.

Organizarea Festivalului Vânătorilor și Pescarilor Timișeni.

Stimularea personalului salariat și a persoanelor cu funcții onorifice care se remarcă pe linie de pază și gestionare a fondurilor, precum și a celor care se ocupă de competițiile sportive și de promovarea imaginii A.J.V.P.S. Timiș.

Urmărirea desfășurării eficiente a activității S.C. VEPETIM S.R.L., la care A.J.V.P.S. Timiș este asociat unic.

Continuarea demersurilor pentru obținerea a cât mai multe fonduri bănești din cota de 3,5 din impozitul anual pe veniturile din salarii și contracte de sponsorizare.

Prelucrarea actelor normative care apar în cursul anului 2022 la angajații și membrii vânători.

Sprijinirea A.G.V.P.S. din România precum și a O.N.G-urilor partenere în intervențiile lor pentru stabilitate legislativă, dar și pentru îmbunătățirea legislației specifice, când sunt demarate astfel de inițiative, așa încât legile să devină mai favorabile practicii conservării faunei cinegetice și faunei acvatice, mediilor acestora de viață și echilibrului în natură.

Perfecționarea dialogului direct inițiat cu membrii asociației dar și cu membrii asociațiilor neafiliate și alte

persoane fizice interesate în domeniul nostru de activitate, condiționat însă de respectarea, din partea acestora, a condițiilor impuse în interesul păstrării dialogului la un nivel eficient și elevat.

Continuarea și întreținerea relațiilor de înfrățire cu asociațiile de vânătoare și pescuit din Ungaria și Serbia în contextul colaborării transfrontaliere, chiar și cu asociații similare din Bulgaria și Slovacia.

Consiliu A.J.V.P.S. Timiș

Cronobiologia este știința biologică ce are ca obiect de studiu problematica ritmurilor temporale. Lumina are un impact fiziologic asupra plantelor și animalelor și unul etologic (comportamental) asupra animalelor. Ritmul este modalitatea optimă de desfășurare a proceselor energetice din sistemele vii. Fiecare organism are un ritm endogen, care se supune mecanismului general al ritmului exogen. Pentru a supraviețui organismul este nevoit să se supună sau să-și sincronizeze ritmul endogen celui exogen. Sincronizarea se realizează prin intermediul unui indicator cronologic care poate fi lumina, respectiv temperatura. Acest indicator aduce ritmul endogen pe același plan cu ritmul exogen. Fiecare specie are un model propriu de activitate ritmică, față de alternanța zi-noapte, alternanța anotimpurilor sau a fazelor lunii.

După perioada în care se petrec și după timpul cât durează, ritmurile biologice pot fi nictemerale (circadiene), selenare și sezoniere (periodice).

Ritmul nictemeral sau circadian constă în adaptarea ritmului endogen al animalelor la alternanța zi-noapte sau în decursul a 24 de ore. Această adaptare este menținută printr-un mecanism intern numit «orologiu biologic», în reglarea căruia un rol principal revine luminii și temperaturii. Acest ritm este caracteristic pentru majoritatea speciilor, alternanța perioadelor de activitate și repaus fiind importantă pentru modul de intervenție al speciilor în ecosistem.

În lacuri și mări, fitoplanctonul realizează producția fotosintetică ziua, iar consumarea acestuia de către zooplancton se realizează în mare măsură noaptea. Această alternanță este legată de un fenomen de migrare verticală nictemerală a zooplanctonului. Zooplanctonul este format în mare parte din crustacee ierbivore, care migrează noapte la suprafața apei, iar ziua se retrage în profunzime. În acest mod, în timpul zilei, fitoplanctonul se multiplică exponențial, fiind relativ puțin consumat. Noaptea zooplanctonul revine la suprafața apei, unde consumă excesul de biomasă vegetală, acesta regenerându-se în ziua următoare. La rândul său, zooplanctonul de talie mică este consumat noaptea de către animalele planctonice de talie mare, care, eventual, efectuează o mișcare defazată de 12 ore și consumă ziua zooplanctonul ierbivor, iar noaptea ele vor fi consumate de calmari sau alte organisme de profunzime. Prin acest proces se realizează o migrație a biomasei spre profunzime, migrația aceasta este mult

ACȚIUNEA BIOLOGICĂ A RITMURILOR LUMINII

mai rapidă ca de pildă o sedimentare liberă. Pe de altă parte ea are un caracter ritmic, cu faze alternante, la nivelul fiecărei verigi trofice.

Ritmurile circadiene persistă timp de mai multe zile dacă animalele sunt supuse în mod experimental, un timp mai îndelungat, la lumină sau la întuneric. De exemplu, lilieci ies din refugiul lor pentru procurarea hranei în amurg (perioada crepusculară) și își păstrează acest ritm dacă sunt menținuți, în laborator, în obscuritate completă sau dacă li se oferă o alternanță zi-noapte diferită de cea naturală. În funcție de acest ritm, activitatea organismelor poate fi diurnă, nocturnă și crepusculară. Alte organisme, dirijate de activitățile lor metabolice, ce sunt legate de un anumit timp sunt active ziua și noaptea.

La mai multe specii de organisme se pot observa influențe etologice asupra ritmurilor circadiene. Cervidele au o activitate preponderent diurnă, dar dacă sunt deranjate prin vânătoare, munci agricole, lucrări forestiere își modifică perioadele de activitate intensă înspre noapte. De asemenea, prădătorii trebuie să-și ajusteze ritmul circadian cu ritmul prăzii lor, iar insectele polenizatoare se adaptează ritmului deschiderii florilor. Unii paraziți oferă exemple de periodicitate ce pot fi încadrate în noțiunea de ritm circadian. *Isohora lacazii*, care parazitează la vrăbie elimină cei mai mulți oochiști zilnic între orele 15-20. *Cercarii de Fasciola hepatica*, în condiții de laborator, părăsesc melcul gazdă intermediară — *Galba truncatula* — numai dimineața. Adulții de *Wuchereria bancrofti* (microfilarie ce parazitează la om), care produce elefantiazisul trăiesc în vasele limfatice și sanguine profunde de unde larvele (microfilariele) ies în vasele superficiale între orele 22 și 4, ceea ce corespunde cu perioada de somn a gazdei și cu perioada de atac a țânțarilor.

Ritmurile selenare (legate de fazele Lunii) sunt frecvent întâlnite la organismele mediului marin, dar ele pot fi observate și la speciile tericole. În zona insulelor polineziene, anelidul *Eunice viridis* se fragmentează în două segmente, dintre care cel posterior, sexuat, se urcă la suprafața apei și formează renumitul „palolo”. Aceste fragmente îngrămădite se dispersează pe o mare suprafață în primul pătrar lunar din octombrie și noiembrie, când apa de mare pare o „supă de viermi” pe care băștinașii îi recoltează în cantități mari. Alte specii de *Eunice* produc un „palolo” zis „atlantic” cu maximum de îngrămădire în primele cinci zile ale ultimului pătrar din iulie. Toate aceste perioade de producere a înmulțirii la anelide sunt cunoscute de localnici care folosesc prilejul de a recolta și a câștiga din urma comercializării acestor delicatessuri.

Ritmulsezonier. Foarte multe caracteristici ale mediului cu importanță ecologică sunt sezoniere. Periodicitatea acestor caractere este în general aproximativă. O mare parte a organismelor și-au adaptat, în decursul ontogenezei, ritmurile biologice la ritmurile sezoniere. Ritmul luminos este foarte stabil pentru că el este de origine pur astronomică. Se cunoaște, că perioada de reproducere la marea majoritate a organismelor animale este reglată fotoperiodic. Această adaptare asigură sincronizarea perioadei de reproducere și dezvoltare cu sezonul cel mai favorabil supraviețuirii

progeniturii. Este cunoscut faptul că activitatea hipotalamo-hipofizară și eliberarea hormonilor gonadotropi sunt controlate separat. Sinteza hormonilor este posibilă și în condițiile unei perioade mai scurte de iluminare, dar eliberarea lor presupune prelungirea acesteia. S-a observat că păsările care nu migrează încep să-și delimiteze viitoarea zonă de clocire încă din ianuarie. Astfel, o specie de rațe începe un proces de împerechere pe suprafețele fără gheață, după care, perechile formate se despart și delimitează viitoarele zone de clocire. Aspectele reproductive sunt deosebit de interesante și la păsările care trăiesc în stepele uscate, cu ploii rare și neregulate. La aceste păsări dezvoltarea gonadelor este determinată de creșterea fotoperioadei, dar impulsul final îl realizează ploaia, care favorizează dezvoltarea vegetației necesară supraviețuirii și creșterii puilor. Înmulțirea unor gasteropode este influențată, de asemenea, de fotoperioadă. Astfel, *Lymnea palustris*

nu-și depune ponta decât atunci când ziua are 13,5 ore sau mai mult. În regiunile cu climat temperat, majoritatea rumegătoarelor se reproduc în perioadele în care începe creșterea zilei lumina. La unele rumegătoare sălbatice și rozătoare, care se reproduc toamna, pe parcursul gestației s-a constatat că există o perioadă în care dezvoltarea embrionară este oprită în stadiul de blastulă, fenomen cunoscut sub numele de latență blastocitară. Practic întreruperea dezvoltării embrionare costă în menținerea embrionului în faldurile uterine până în luna ianuarie, când are loc implantarea embrionului în uter și apariția structurii placentare, respectiv a stării de gestație. Dezvoltarea embrionară se reia odată cu creșterea zilei lumina, fenomenul constituind, în ansamblu, adaptarea care permite nașterea puilor primăvara, când condițiile mediului sunt favorabile supraviețuirii lor.

La unele organisme fotoperioada influențează năpârlirea, diapauza, migrația și hibernarea. Fenomenul de diapauză întâlnit la numeroase nevertebrate (artropode terestre, rotifere, spongieri de apă dulce) se desfășoară sub influența hormonală dirijată însă de fotoperioadă. În cadrul aceleiași încrângături a artropodelor se observă variații regionale la care diapauza are o incidență mare vara, atunci când fotofaza este maximă, comparativ cu regiunile polare. Salmonidul *Salvelinus fontinalis* intră în diapauză toamna.

Fenomenul nu este declanșat de temperatură, care este un factor abiotic neregulat și aleator, ci de diminuarea zilei lumina. Dacă primăvara în crescătorii se induce artificial creșterea fotoperioadei, iar vara se reduce perioada de iluminare, reproducerea acestui salmonid se realizează vara. La iepurele alpin, schimbarea pilozității brune de vară, cu cea albă de iarnă, ambele mimetice, este declanșată de reducerea fotoperioadei. Schimbarea robei la iepuri nu are nici o legătură directă cu prezența efectivă a zăpezii în mediu sau cu scăderea temperaturii. Creșterea blănii la mamifere este mai intensă în perioada în care începe scurtarea zilei lumina. Migrația este un fenomen adaptativ comportamental și fiziologic, care este declanșată de către lumina. La păsările din regiunile temperate, maturarea gonadelor are loc în urma creșterii zilei lumina, cu un decalaj de șase luni între emisfera nordică și cea sudică.

Diana - Biologia animală, Ed.

DATORIA ÎNAINTE DE TOATE, *vânători ai Banatului!*

„Când lupii urlă, potăile amutesc”

Nu cred că cineva se naște vânător, ci devine unul. A deveni vânător este o alegere pe care o facem, o calitate pe care ne-o asumăm. A fi vânător reprezintă o mare răspundere. Răspundere față de faună, față de natură, față de nepoți, față de Dumnezeu. Vânătoarea nu este un sport, nu este un hobby ci mai degrabă un mod de viață. Pentru cei credincioși, vânătorul este unul din instrumentele Creatorului pentru a conserva biodiversitatea. Fragilul echilibru pe care societatea și NU VĂNĂTORUL aproape l-a distrus

și perseverează cu înverșunare în această tentativă a sa. Nu numai de acum, aproape dintotdeauna. Și aproape dintotdeauna vânătorul a conștientizat importantă protejării faunei.

Eu nu m-am născut vânător. Deși îmi plăceau animalele sălbatice, am început cu pescuitul. De mic copil colindăm Aranca și canalele colțului meu de Banat cu prietenii și întâlneam des toată fauna noastră de ses. Pe la răsărit, că să prind ora și locul potrivit, treceam peste câmpuri cu bicicletă, așa că vedeam tot ce se poate vedea în pustă bănățeană. Și am prins drag de ce vedeam.

Vânător m-am făcut la îndemnul lui Gyuka, undeva pe la 35 de ani. Am acceptat imediat și cu respect. Știam bine ce fac vânătorii și care e rolul lor. De copil îl admirăm pe regretatul Rafa Boboiciov, să-l aibă Dumnezeu în pază, atât că fotbalist la Pobeda, cât și că șef al vânătorilor. Nu l-am prins nici la echipa de fotbal nici la vânătoare, dar reprezenta un adevărat model pentru băieții din sat.

Am deprins tainele vânătorii la câmpie de la Gyuka, Pîri, Feri, Ciani și ceilalți vânători „vechi” și îndrăznesc să sper că nu i-am făcut de rușine. Să le dea Dumnezeu sănătate celor în viață și odihnă veșnică celor care au rămas printre noi doar ca niște amintiri. A trecut ceva timp de atunci. Am devenit unul dintre „cei vechi”. Acum am și un fiu vânător și de la anul sper și o fiică vânătoare. Avem și câțiva tineri de nădejde. Viitorul fondului nr. 2 Cheglevici arată bine.

Cred că mulți vânători și multe grupe și asociații au asemenea istorioare de povestit. Toate laolaltă fac istoria vânătorii în câmpia Banatului. Cei mai norocoși vânează împreună cu copiii sau chiar cu nepoții lor pe aceleași câmpii pe care au vânat bunicii lor, așa cum este și la noi. Și dacă avem ce vâna, se datorează în primul rând modului extraordinar în care au protejat vânatul bunicii noștri, iar noi avem datoria să-l transmitem nepoților noștri. Nu numai să-l transmitem, ci să-i și învățăm să-l îngrijească, astfel încât nepoții lor să aibă o faună și mai bogată și de calitate mai mare.

În prezent tagma noastră este supusă unor atacuri și calomnii șocante și fără precedent. Personaje care nu ies din oraș ne acuză că suntem criminali, măcelari, etc. ONG-uri dubioase profită de pe urmă faunei îngrijite și ocrotite de noi și de bunicii noștri pentru a obține sume colosale în numele „protecției faunei”! Probabil fauna virtuală, protejată la tastatură.

Pentru că nu cred că fauna noastră i-a împuternicit să vorbească în numele ei. Dacă ar putea împuternici pe cineva, tot pe vânători i-ar alege. Medici care salvează mii de vieți sunt făcuți „criminali” de mame cărora le-au vindecat copiii că urmare a îndoctrinării „verzi” prin campanii murdare și cu finanțări obscure. Bunicii mei bulgar-catolici au venit în Banat acum aproape trei veacuri. Sunt bănățean „fălos că mi-s” și nu am putut răbda acest lucru, așa că am luat poziție. Și am izbandit.

Recent a fost publicată legea privind modificarea Legii nr. 407/2006 a vânătorii și PROTECȚIEI FONDULUI CINEGETIC, unul din a cărei inițiatori am avut onoarea să fiu. De ce mi-am asumat acest rol? Pentru că am simțit că este DATORIA MEA. Și am avut o cauză dreaptă. A fost o luptă grea, lungă și inegală, dar cu voia Domnului am reușit. NOI, nu eu, țin să subliniez acest

lucru. Deși probabil am fost cel mai expus atacurilor, nu am fost singur. Am simțit tot timpul susținerea și speranțele vânătorilor români. Un deget este slab, dar degetele adunate laolaltă alcătuiesc un pumn puternic. Măcar de data asta vânătorii români am dovedit că ne putem uni în scopul de a ne duce la îndeplinire nobila noastră **DATORIE**. Și uniți, reprezentăm o forță, așa cum s-a și văzut.

Datoria noastră este cea de a proteja fauna României în general și cea a Banatului în special. Dar iată că societatea are și ea nevoie de noi, de data aceasta în chip de dascăli. Dacă nu ne educăm copiii, nepoții și societatea ce înseamnă vânătoarea pentru natură și pentru conservarea biodiversității, nepoții noștri vor fi aduși în situația de a nu-și putea îndeplini datoria de vânători. Sau și mai grav, probabil nici nu vor dori să o facă. Și este DATORIA NOASTRĂ să nu permitem acest lucru.

Și nu vom permite. Pentru că NOI SUNTEM PROTECTORII FAUNEI! La fel cum au fost bunicii noștri și la fel cum vor fi nepoții noștri.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

*Gheorghe Nacov,
Vânător bănățean*

Darurile lunii mai

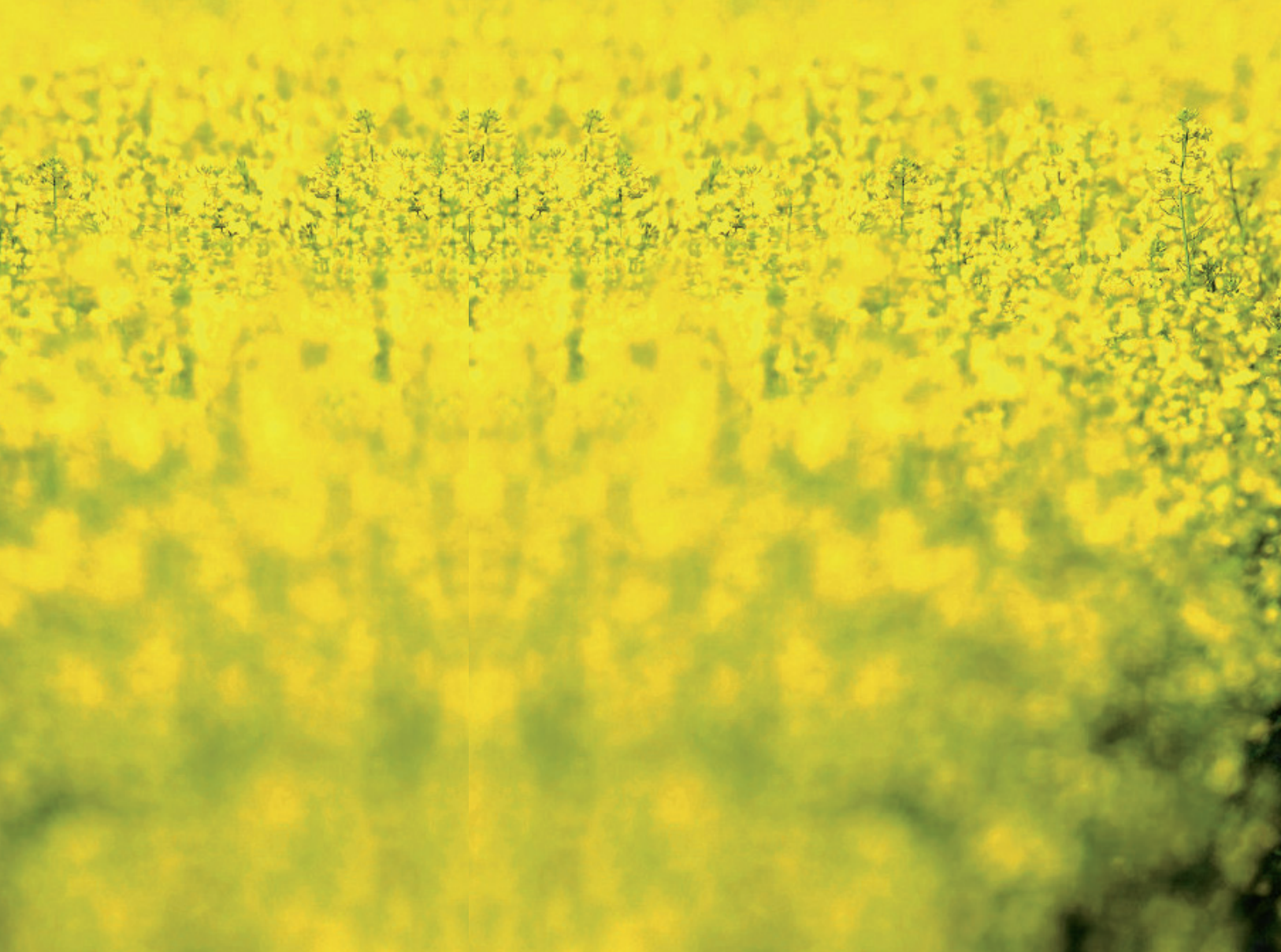
Pe urma stolurilor dinspre miazăzi zâmbesc fâgăduințele primăverii și Bătăuș a ieșit în întâmpinarea vieții și a creșterii noi, tăcut, nehotărât, ca o umbră. Din nou și în el pornește să curgă seva dorințelor, nici el nu se poate opune legii veșnice care poruncește tuturor râurilor să călătorească spre locurile de jos, aerului cald să caute calea înălțimilor. Și pe el îl îndeamnă îndatorirea neamului, săpată adânc în firea lui, de a trăi, de a crește, de a se întări — o datorie pe care el, spre binele lui o transformă în drept.

Aici, sus, în creierii munților, pe vremea aceasta nu se găsește o hrană care ar putea vindeca rănila postului lung și astfel, Bătăuș trebuie să și-o culeagă de pe masa celor dintâi daruri ale primăverii. În jurul zăpezii florilor de mărșălbatic zumzăie roiuri de albine — dar în aceeași vreme

și un alt zumzet, care vestește prăpăd — cel al cărăbușilor. Bârâie și sfârâie tot pomul, de-ai crede că deodată vrea să ia aripi și să zboare peste stejarii înmuguriți.

În zori de zi reci, când nu se aude zbor de cărăbuși și cântecul lin al vântului joacă în jurul celor degerați pe crengi, Bătăuș e urcat în copac și culege harnic și tăcut poamele verzi. Scutură crengile, se dă la pământ greoi în tufăria de jos și strivește hrana alergătoare înainte de a se ridica în zbor, și o mănăcă cu plăcere. Hrană ca aceasta trezește duhurile vieții, plăcut și statornic. În curând are în burtă

o grămadă de cărăbuși cu gust de nucă și, încă înainte de a se ridica soarele, trece prin apa tulbure a pârâului pe celălalt mal, ca să mai apuce vântul în față, până a nu se întoarce aerul care se încălzește și ca să ajungă timpuriu la locul de odihnă.

Cu toate că Bătăuș, după postul lung de iarnă, n-a putut să-și recâștige degrabă rotunjimea veche, totuși simte însuși cum îi revin puterile, cum se umple blana neagră și mătăsoasă împodobită frumos cu cravata albă, așa că nu-i va fi rușine să se întâlnească cu cucoanele-ursoaice. Într-adevăr, pe când înflorea tufa de vonicer, se trezește în el — pentru prima dată — dorul de ursoaică.

Gândul stomacului plin nu mai este cel mai arzător, dorul îl străbate, furnicându-l când rece, când fierbinte. Ca ieșit din minți își întoarce ochii, așa cum făceau odinioară peștorii mamei lui, simte o ură nemărginită față de alți urși, fiindcă bănuiește în tovi rivali în calea drepturilor lui. Hoinărește ca scos din minți, caută până departe, printre munți și văi, fără să mai dea vreo atenție căprioarei care brăhnește sau turmei de miorițe stârnite de apropierea lui. În sfârșit, ajunge în iatacul unei ursoaice bătrâne, păzită de același nătărău mojić, care anul trecut a trebuit să stea la o parte și să se înhoalbe la dragostele celui mai tare. Această soartă i-a fost dată acum și lui Bătăuș, și a trebuit să se mulțumească la sfârșit cu o picătură săracă din izvorul aproape secăt, înainte ca haina lui de iarnă frumoasă să năpârlească în plotoage flocoase.

Noroc că deodată cu răcirea pornirilor ursoaicei și ale lui și-au scăzut și apoi și-au stins flăcările. Bătăuș pleacă în treaba lui, îndată ce a avut în nas un vânt prielnic.

Frate Nicolae, Emil Witting

Hora lupească

Un urlet prelung, cu unduire purtătoare de fiori reci, izvorî pe neașteptate din inima muntelui. Pătrunse ca o împunsătură de suliță în fiecare stâncă a Țimbalului Morarului. Făcu parcă să se trezească a luare aminte, fiecare ac de cetină din coroanele molizilor de la poalele pădurii și până la jneapănul golului alpin. Dar, mai ales, încordă la maxim arcurile de zvâcnire spre salvare ale jivinelor din hău și până la creastă. Ecoul nu se lăsă așteptat.

Vibrația văzduhului purtă cu sine, înapoi, spre locul de pornire, mesajul misterios. Convins că, chemarea lui de tâlhar de codru s-a auzit cu prisosință înspre apus și miazăzi, lupul își schimbă direcția de slobozire a următorului vaier. Căci cel de-al doilea mesaj răsună cu și mai mare claritate, înspre noi, spre poteca ce ducea spre Pichetul Roșu. Sursa înfricoșătoarei alerte a muntelui putea să se găsească în gâtlejul altei jivine, mai puternice decât prima, surprinsă de începutul dialogului o brână mai aproape de noi. Ne-am oprit pironiți, încercând să deslușim ceva din acele taine ale pădurilor care, de regulă, se lasă așa de greu dezlegate. Urmă o pauză de câteva minute, după care crestele muntelui au fost din nou învăluite de tânguirea sălbatică.

De data asta, ecoul părea spart, învălătucit printre grohotișuri, aducând mai mult a ademenire vicleană decât trâmbițare de spaimă. Să fi fost, oare, ispitirea la hora lupească? Sau chemarea la festinul lupișorilor? căci era tocmai vremea zăpezii mieilor, când lupoanca aduce prada vie la bârlog să-și învețe progeniturile s-o prindă singuri. Pe unde va fi hălăduit haita în noaptea asta, când ultima ninsoare a albit întregul munte, cu pajiști cu tot?

Turmele de oi nu urcaseră încă spre pajiștile înalte. Era greu de crezut că mirosul de miel a fost cel care ar fi zorit lupanii să iasă din bârlog. Dar, vai! În băătăura lupului mai viețuiesc și alte făpturi la fel de neajutorate în fața mișeliei lupești.

Cu o seară înainte, când am urcat în munte să luăm seama la locurile de horit ale cocoșului de munte, am avut parte de-o neașteptată și gingașă întâlnire. Sub zidurile fără margini ale unei stânci, la nici cincizeci

de pași de potecă, o capră neagră ne privea cu mare atenție. Pesemne, încă înaintea ivirii noastre se oprise din ciuguleala primilor mugurași de salcie căprească și de alte lăstărașe.

Dar nu se clinti din loc. Am crezut că apariția noastră o va speria. Dar, nu. Sta cu pieptul pregătit de săritură spre povârnișurile unui grohotiș, cu botul ridicat atent spre noi, cântărindu-ne mișcările. Intuind pacea din jur, schiță o clătinare din cap, semănând a grațioasă urare de bun venit noilor oaspeți ai pajiștei.

Binoclul ne-a ajutat să ne convingem că nu va mai avea multă vreme până când pe țăncurile stâncoase din juru-i vor țopăi ieziișorii.

Nu era singură. Mai sus, cam la vreo două sute de metri, străjuia un țăp falnic. Ne scruta din înaltul pintenului de stâncă, gata, parcă să ia în coarne pe oricine ar fi cutezat să se apropie de mama-capră de mâine. I-am lăsat de veghe, continuându-ne urcușul bucuroși de întâlnirea neașteptată, atât de mult dorită și îndrăgită de om, mai ales atunci când el se crede că este cea mai singură ființă în pustietatea muntelui. Pe pala de aer în adiere rece ne-au învăluit din înaltul crestelor alte urlete tânguitoare. Alți fiori ne-au furnicat inimile. Am zăbovit îndelung la jumătatea potecii, în singurătatea muntelui. Fără să ne fi dat seama, ne-am simțit cuprinși ca într-o mantie a fiorului care îi este dat s-o poarte doar umerii vânătorului încumetat să ia în piept povârnișul necunoscut al muntelui.

Era vremea când urșii ieșeau din cotlonul bârlogului, sărind, din starea

„Dar lupul?”

CEL CU URLETUL CARE MAI STĂRUIA ÎN URECHILE NOASTRE? TOT AȘA DE PAȘNIC VA FI VEGHEAT LA TIHNA CAPRELOR NEGRE AFLÂNDU-SE ÎN PRAJMA LOR? SE VA FI MULȚUMIT EL, OARE, SĂ CONSTATE CĂ SUNT COLOCATARI LEGITIMI ȘI VEȘNICI AI ACELUIAȘI AREAL ȘI CĂ AU DREPTUL ȘI DATORIA DE CONVIEȚUIRE PAȘNICĂ? NICIDECUM! MAI MULT CA SIGUR CĂ SE VA FI FURIȘAT CU VICLEȘUG, SE VA FI TĂRÂT PE BURTĂ PE DUPĂ STÂNCI ȘI VA FI TĂBĂRÂT MIȘELEȘTE PE PRADĂ. DAR, ACEASTA NUMAI DACĂ STRĂJERUL DE PE STÂNCA CEA ÎNALTĂ VA FI ÎNTĂRZIAT SĂ LANSEZE ȘUIERATUL SALVATOR, „NE CHINUIAU GÂNDURILE SUMBRE.

de toropeală, direct în calea călătorului. Nu este doar o figură de stil. Acum este vorba nu de un urs imaginar, ci de unul foarte concret. De unul pe care l-a înfuriat foarte tare zgomotul pașilor noștri pe potecă, la bifurcația dinspre Pichetul Roșu către Poiana Coștilei și vârful Omul. Simțind, pesemne, prezență străină în bătaură, și-a manifestat supărarea printr-un pufăit puternic, amestecat cu un mormăit tremurător. Am rămas pironiți locului câteva minute bune. Am cercetat cu luare aminte desigur cu pricina de la marginea potecii. Printre încrengăturile de măracini n-am zărit nimic. Privirea ne-a alunecat mai în sus printre brazii rășiți anorați între despicăturile stâncilor. Tot nimic. O altă fonfăitură supărăcioasă, dar parcă ceva mai blândă decât prima, ne-a făcut, să înțelegem că suntem complet ignorați de stăpânul locurilor. Nu ni s-a arătat. Îi simțeam, totuși, privirea printre ambrazurile lemnoase, îndesite doar de primii muguri ai primăverii. I-am dat pace și ne-am continuat urcușul spre baza Țimbalului, întorcând, din când în când, capul în urmă, spre luare aminte.

... Altă escală, cu oprire în aret. Nu trecuse nici un sfert de oră de la primele emoții, când inimile noastre au iuțit din nou ticăitul. Trosniturile de crengi călcate sub marea povară și cei câțiva bolovani răzleți prăvăliți spre vale proveneau de la nici treizeci de pași dinaintea noastră. Judecând după urma imprimată cu mare claritate în zăpadă, matahala tocmai traversase valea, ne tăiasse poteca și acum urca înclădită pe coasta abruptă. Fără îndoială că a simțit din vreme apropierea noastră și n-a mai așteptat să vadă cine sunt intrușii în raza lui de viață.

- Pe aici colcăie, de urși, ca lopătarii în pădurile de șes, observă ortacul meu. Din tonul său se desprindea, deopotrivă, plăcerea vânătorului de-a constata că nu este singur în pădure, dar și grija de-a înțelege cât de departe îi este permis să pășească, cât de tare să se grăbească sau să calce cumpătat, cât să-și facă simțită prezența în preajma vânatului sau să se furișeze în taină ...

Până atunci înaintarăm în tăcere, gândind că așa s-ar cădea: să nu stricăm fără rost liniștea pădurii. Cu atât mai mult, cu cât doream, cu tot dinadinsul, să ne întâlnim cu gotcanul pe care-l imaginam așezat pe fiecare brad sau larice mai golașe din jurul nostru. Or, dacă acum ne aflam în preajma bârlogului de urși — lucru de care eram deja convinși — înaintarea în tăcere ar putea fi păgubitoare.

**”S-AR PUTEA ÎNTÂM
ÎN MÎNTE SFATURILE
CA DUPĂ O COTI
SĂ DAI NAS ÎN
SURPRINDEREA
PE LOC, ÎN DOUĂ
APĂRARE; ȘI, ASTA-Î
POZIȚIA DE ATAC.
ASEMENEA SITUAȚII,
ESTE**

Chiar așa, săltat în două labe și cu brâncile desfăcute ca pentru imbrățișare nu l-am văzut. Ne-a tăiat iarăși poteca la nici zece pași, la vreo oră după întâlnirea anterioară. Coboram spre cabană, sporovăind între noi, când i-am văzut doar jumătate din spate dispărând tainic în desigur la vale. „Curios lucru: Cum de s-a putut strecura ca o felină, ditamai matahala, de nu i-am simțit mișcarea la coborârea printre stâncile abrupte, aglomerate cu crengi uscate pe care orice călcătură ar fi dat un semnal care ar fi putut fi auzit de la mare distanță?” ne-am minunat noi, cu inimile ticăind mai sprinten decât normal. Iarăși ne-au încercat fiorii neașteptatului. Dar nu am simțit spaimă, ci mai mult am fost surprinși de întâlnirea misterioasă. Am avut, se poate spune, ciudatul sentiment că suntem acceptați în arealul său, că ne-a fost înțeles rostul și că, prin urmare, fiecare — urs și vânător — pot să-și vadă nestingherit de ale lui. Ale noastre erau clare. Dar numai la plecare, căci până la urmă s-a adevărit zicala cu socoteala de acasă și cu cea din târg. În aceea zi din săptămâna ajunului de arminden am urcat la cabana „Poiana Izvoarelor” din Bucegi.

**PLA, NE RĂSUNĂ
CELOR PRICEPUȚI,
TURĂ DE POTECA
NAS CU NAMILA;
L-AR PUTEA RIDICA,
LABE, ÎN POZIȚIE DE
ECHIVALENT CU
ESTE CLAR CĂ, ÎN
DEZNODĂMÂNTUL
IMPREVIZIBIL. ”**

Urma ca în zilele următoare, împreună cu Victor și George — împătimiți vânători din zona de câmpie — să ne avântăm în bătătura de horit a cocoșului de munte sub streașina codrului de rășinoase, în rariștile subalpine. Gotcan n-am împușcat. Nici măcar nu l-am zărit. Nici la „roată”, înfoiat, nici pe crengi, la tociat, în zori n-a apărut. Nici măcar în zbor vijelios planat peste crestele brazilor și laricelor nu l-am văzut. Ne-am fi mulțumit și cu un ticăit, fie el și de la mai mare distanță, dar degeaba. Și doar eram pregătiți cu trup și suflet: eu cu aparatul de fotografiat, iar amicul meu Ștefăniță — cu toată ființa lui, fiind la prima vizită în sanctuarul împletoșăților.

La început am crezut că a fost zadarnică strădania noastră cădesfacerea zorilor să ne găsească în nemișcare, la pândă, lipiți una cu trunchiurile brazilor. Derulând cu răbdare firul întâmplărilor, am ajuns, fără prea mare efort, la convingerea că nu chiar fără răsplată ne-a fost renunțarea la somnul dulce de dimineață pentru a lua în piept poteca de munte cu urcușul, uneori pe coate și în genunchi, pe zăpada înghețată. Filmul amintirii acelei descinderi în bătătura

gotcanului la adăpostul măreț al Țimbalului Morarului din Bucegi a reținut cu mare acuratețe sumedenie de scene. Unele păreau a fi neînsemnate, detalii ne semnificative. Altele au fost înregistrate în trecut, ca ceva cunoscut, iar multe altele nici măcar nu au fost luate în seamă la prima lor apariție. Dar felul în care ele s-au succedat, în care au fost înmănușiate, întrepătrunse și țesute între ele, ne-a ținut timp de două zile într-o neasemuită vibrație. Totul a devenit un gingaș și măreț tablou ce va rămâne viu în memoria vânătorului aflat în dialog sincer cu natura. Întreaga noastră ființă a trecut printr-o adevărată cascadă de simțăminte: surprize și teamă; apoi, curiozitate și preocupare de deslușire a misterului; încercare de a duce firul faptelor la concluzii logice și, în fine, satisfacția însoțită, de un zâmbet fugar pentru dărnicia universului de-a te fi acceptat martor la pulsațiile rar întâlnite în lumea atât de complexă a mamei natură. În asemenea împrejurări, uiți totul și fără să vrei te gândești că pentru un vânător aceasta nu-i doar o mică răsplată. Senzațiile tari care i-au călit firea, căutate cu trudă, tenacitate și cutezanță, apar ca din întâmplare în calea vânătorului. Este suficient ca el să-și fixeze în gând o idee spre un anumit țel. Chiar dacă nu-i va atinge întocmai, el este sigur că își va face intrarea în labirintul marelui și fabulosului necunoscut.

Așadar, emoții, trăiri, satisfacții. Pe deasupra, am fost beneficiarii descifrării uneia dintre tainele pădurii: liniștea din jur nu era tocmai liniște; absența viețuitoarelor era doar aparentă. Resortul care-l ține pe vânător în starea de

atenție sporită este încordat la maxim. Conturul imaginar al cocoșului de munte ni se ștergea treptat din minte pe măsură ce ni se înfățișau atâtea și atâtea alte noutăți. Nedeclarat, renunțasem să-l mai căutăm, după două zile de urmărire zadarnică. Eram, totuși, mulțumiți de bilanțul dăruit de atât de minunata noastră natură și ne întorceam spre cabană să încheiem socotelile. Dar înțeleapta și dreapta zeiță a vânătorii va fi apreciat că se cuvine să-i mai ofere vânătorului, pentru bunul lui suflet, încă un prilej de tresăltare a inimii. Eram tocmai la șaua Pichetului Roșu, pe poteca ce ducea spre coborâre la cabana Poiana Izvoarelor. Aveam în față un imens versant de munte pe jumătate defrișat. Din reîmpădurire și din răsăriturile spontane din ultimii ani se croise un desiș numai bun de adăpost pentru orice vietate a pădurii. Nu mai țin minte dacă ne-am oprit din mers ca să ne mai tragem sufletul, ori să comentăm cât de bune erau acele locuri pentru boncănitul cerbului. Fapt este că în aceea fracțiune de secundă cam de pe la

jumătatea Costișei defrișate, din dreptul liniei formată de primii brazi nedoboriți de secure, a pătruns până jos la noi atât de bine cunoscutul „gott-goot-goot”. Și nu dintr-un singur plisc. Cel puțin trei găinușe de gotcani își disputau dreptul de-a li se aprecia măiestria chematului la horă. Ne-a mirat faptul că însoțitorii noștri, localnici, nu ne-au spus o vorbă despre existența în această tăietură a unui loc de turnir al cocoșului de munte în prag de armindenii. Dar, aceasta nu mai avea acum nici-o importanță fiind o nimica toată față de nepriceperea și lipsa lor de cunoștințe în d-ale vânătorii la cocoș de munte dovedită în cele două zile.

Ne-am mulțumit să interpretăm cântecul mireselor ca urare de bucurie și pace pentru întregul univers, dar și ca un descântec de consolare pentru vânătorii cu tolba goală.

Eu, unul, mărturisesc că eram într-un fel satisfăcut de bilanțul celor două zile petrecute la locul de încrustare a Țimbalului Morarului în stâncă Bucegilor. „N-ai deseori șansa, îmi ziceam, ca, într-un timp așa de scurt, să fi salutat foarte de aproape caprele negre, să-ți încruciești potecile cu urșii, să te înfioare urletul lupului, să asculți la cornișă de munte cântecul cucului — solo la marele concert al unui întreg neam de păsărele să auzi chemarea de nuntă a găinilor cocoșilor de munte”. Eram, însă curios ce gândea amicul meu, venit din câmpiile Olteniei, pentru prima dată la vânătoarea gotcanului.

„Cobor din munte mai înțelept și mai cunoscător în d-ale vânătorii”, răspunse el deducând din întrebările mele, puse pe ocolite, că aș fi dorit să-i cunosc părerea. Chiar așa! Mai înțelept! La o asemenea concluzie, după insuccesul aparent al vânătorului, poate să ajungă numai un mare iubitor al naturii, un om care știe să țină drept balanța armoniei în lumea care ne înconjoară.

Gheorghe Colț

Porumbel de stâncă

ROCK DOVE (COLUMBA LIVIA)

DISTRIBUȚIE

Specia este nativă pentru Europa, Africa de Nord și Asia de Sud-Vest. Din această specie provine porumbelul domestic (*Columba livia domestica*), care este legat de localități urbane, unde clădirile simulează stâncările populate de forma sălbatică. Specie larg răspândită în toate regiunile țării, forma domestică găsindu-se mai ales în interiorul localităților.

POPULAȚIE

Efectivul european este estimat la 9.300.000-15.000.000 de perechi, cu tendință necunoscută. Efective mai mari se găsesc în Rusia, Spania, Belarus, Cehia, Turcia, Lituania, România, Azerbaidjan, Ungaria și Ucraina. Evoluția globală a efectivelor este neclară, posibil favorabilă, atât prin creșterea populațiilor mulți ani la rând, cât și prin colonizarea unor localități nepopulate până acum. Urbanizarea crescândă și oferta de hrană din orașe favorizează extinderea speciei. În România se estimează un total (formă sălbatică și formă domestică) între 325.000 și 750.000 de perechi cuibăritoare.

MEDIU DE VIAȚĂ ȘI BIOLOGIA SPECIEI

Forma nativă a speciei cuibărește în regiuni montane, pe văile cursurilor de apă, chei, defilee sau pe stâncile de la malul mării. Preferă habitatele stâncoase aflate în apropierea terenurilor cultivate sau a habitatelor deschise, cu tufărișuri. Hrana constă în principal din semințe și este căutată de regulă în primele ore ale dimineții. Ocazional poate consuma și hrană de origine animală (diverse insecte, viermi), în special de către femelele care au nevoie de proteine pentru a depune ouă. Hrana este înghițită nemărunită, pe loc. De regulă se hrănesc în stoluri. Este o specie sedentară, care are o rază de activitate mică, de cca

100 m. Specia nativă își face cuibul în peșteri sau în scobiturile stâncilor. Atinge maturitatea sexuală după 6 luni, când juveniții încep să formeze perechi și să ocupe un teritoriu mic. Perechile sunt monogame, de durată.

Cuibul este construit îndeosebi de către mascul, fiind sumar format din crenguțe și căptușit cu fire de iarbă, paie, rămurele, pene etc. În acest cuib femela depune 1-2 ouă de culoare albă. Clocitul este realizat de ambii părinți timp de 17 zile. Puii sunt nidicoli și stau în cuib timp de 23-25 de zile, fiind hrăniți în primele 4-5 zile exclusiv cu secreția produsă de peretele gușii ambilor părinți („lapte de gușă”). După a șasea zi la acest „lapte” se mai adaugă și hrana înmuiată în gușă. După 3-4 săptămâni puii sunt zburători și după 4-5 săptămâni devin independenți de părinți. O pereche poate depune mai multe ponte într-un an.

Forma domestică (*Columba livia domestica*) preferă centrul localităților, densitățile scăzând spre periferie și în zonele cu parcuri. Nu populează satele sau localitățile cu construcții dispersate. Caută hrana în localități consumând preponderent resturi alimentare, semințe, mai rar muguri, larve de insecte, melci, râme sau resturi vegetale. Cuibărește în clădiri, poduri, ruine etc., formând mici colonii. Cuibul este plasat la mare înălțime și este căptușit

cu fire de iarbă, paie, rămurele, pene uneori chiar fire din material plastic etc. Celelalte aspecte referitoare la biologia reproducerii speciei sunt comune cu cele ale formei native. Singura diferență este faptul că forma domestică poate clochi practic pe tot parcursul anului, cu un repaus în lunile septembrie și octombrie. Astfel, o pereche de porumbei domestici poate depune într-un an 7-9 ponte. Dintre acestea, de regulă, din cauza mortalității juvenile ridicate, doar o parte se finalizează cu pui zburători.

AMENINȚĂRI

Modificarea, fragmentarea și pierderea habitatului formei native.

Perturbarea cauzată de alte activități antropogene.

Factorii care pot diminua durabil efectivele sunt măsurile arhitecturale care împiedică amplasarea cuiburilor formei domestice pe și în construcții.

Factorii care pot reduce reversibil efectivele formei domestice sunt parazitozele și bolile care se instalează în condițiile unor densități mari și igienizarea orașelor (în special înlăturarea susținută a resturilor alimentare).

MĂSURI DE CONSERVARE NECESARE

Identificarea zonelor importante pentru conservarea formei native a speciei.

Promovarea arhitecturii clădirilor care sunt compatibile cu specia și asigurarea locurilor de cuibărit în zonele în care de curând s-a construit, în cazul în care nu sunt alte alternative de cuibărit pentru păsările din aria urbană.

Interzicerea distrugerii cuiburilor ocupate sau a locurilor de cuibărit.

Considerarea necesității de restabilirea unor locuri potrivite pentru cuibărire și menținerea acestora.

Inventarierea zonelor de reproducere actuale și potențiale.

Identificarea zonelor importante pentru conservarea formei native.

Promovarea studiilor referitoare la diverse aspecte ale biologiei speciei, inclusiv ale parametrilor demografici.

Diana

Porumbel de scorbură

STOCK DOVE (STOCK PIGEON)

DISTRIBUȚIE

Este o specie prezentă în toată Europa. Iernează în jurul Mediteranei și spre est până în Irak. În România este o specie larg răspândită în pădurile de foioase, de la câmpie până la munte. În iernile mai blânde unele exemplare rămân și la noi în partea de sud a Carpaților, tot acolo venind să ierneze și exemplare din nordul Europei.

POPULAȚIE

În Europa clocesc 520.000-730.000 de perechi, efectivul total fiind în creștere ușoară. Efectivele mai mari se găsesc în Marea Britanie, Franța, Olanda, Germania, Spania, Belarus, Belgia, Polonia, Rusia, Ungaria, Ucraina, Irlanda, România și Suedia. În vestul și centrul Europei efectivele sunt în creștere generalizată. În nordul, estul și sudul continentului efectivele sunt în schimb predominant descrescătoare. Efectivul din România este estimat a fi de 25.000-50.000 de perechi cuibăritoare.

MEDIU DE VIAȚA ȘI BIOLOGIA SPECIEI

Porumbelul de scorbură preferă pădurile rare cu arbori bătrâni și scorbușori sau parcurile mari rărite în care se găsesc poieni și suprafețe libere cu arbori bătrâni, în scorburile cărora își construiește cuibul. La noi în țară se găsește din Deltă până la cca 1.200 m altitudine, mai ales în pădurile de cvercinee și în făgete, dar și în păduri de amestec, dacă acestea au fagi scorbușori sau scorbură lăsate de ciocănitari. Poate popula și în pâlcuri izolate de arbori care sunt înconjurate de culturi, faleză, clădiri etc., dar și în luncile cu sălcii de pe cursurile de apă. Evită

pădurile compacte. În pasaj apare în habitate de stepă, culturi agricole etc. în zonele cu vegetație înaltă.

Hrana preponderent vegetală este adunată de pe sol, în teren deschis, de pe culturi agricole, arături etc., doar rar din pădure sau de pe vegetația arboricolă. Consumă semințele unor graminee, crucifere și leguminoase, fructe, uneori și insecte, moluște, miriapode etc. Zboară deseori în stoluri mici. Longevitatea maximă este de 12 ani și 6 luni. Atinge maturitatea sexuală spre sfârșitul primului an de viață.

Revine din teritoriile de iernare la sfârșitul lunii februarie, începutul lui martie, când este ocupat teritoriul de cuibărit și sunt formate perechile. Teritoriul unei perechi este foarte mic, frecvent acesta rezumându-se la imediata vecinătate a scorburii unde este stabilit cuibul. Este posibilă și formarea unor mici colonii. Cuplul este monogam și ține un sezon de reproducere, însă legătura indivizilor față de teritoriu determină frecvent reîntâlnirea partenerilor în ani consecutivi. Zborul nupțial constă din bătăi ample și bine ritmate de aripi și alunecări prelungi cu aripile ridicate. Masculul îi propune femeii diferite

scorburi aflate în teritoriul său, iar femela alege scorbura în care va depune ouăle. Frecvent este vorba de foste cuiburi de ciocănitoare neagră sau de diverse scorburi naturale, însă în mod excepțional poate construi și cuiburi libere din rămurele. Folosește pentru cuibărit și diferite găuri din pereții calcaroși sau cuiburile părăsite de altă pasăre (ciori grive, coțofene), aflate la 4-20 m înălțime.

Cuibul este foarte sumar alcătuit din câteva crenguțe și puține resturi vegetale. În acestea femela depune 2 ouă albe, scurt ovale sau eliptice. Clocitul durează 16-18 zile și este asigurat de ambii parteneri. Adesea în primele ore ale nopții clocește masculul, după care, pentru tot timpul nopții rămânând la cuib femela. Puii sunt nidicoli, în primele 10-12 zile fiind acoperiți de către părinți. Ei rămân în cuib încă 13-15 zile în care sunt hrăniți de părinți, devenind independenți după 34-37 zile de la eclozare.

Succesul de reproducere depinde mult de oferta de scorburi și existența unor concurenți la aceste locuri de cuibărit (bufnițe, ciocănituri, pârși etc.). Această concurență determină ca cele mai multe perechi să cuibărească în perioada iulie-septembrie, atunci când presiunea concurențială scade. Într-un an poate să crească până la 4 rânduri de pui, o pereche utilizând de regulă același cuib.

AMENINȚĂRI

Modificarea, fragmentarea și pierderea habitatului.

Tratamentele silvice care elimină arborii scorburoși, practicarea unei silviculturi intensive cu cicluri scurte, favorizarea molidului în detrimentul fagului și împădurirea poienilor din pădure.

Perturbarea cauzată de alte activități antropogene, inclusiv chimizarea agriculturii și aplicarea de pesticide.

MĂSURI DE CONSERVARE NECESARE

Interzicerea noilor proiecte în habitatele importante pentru specie și a fragmentării habitatelor de pădure.

Promovarea conectivității prin specii native de arbori.

Obținerea aprobării legale a criteriilor de management, conservare și restaurare pentru conservarea păsărilor în silvicultură și în planurile de vânătoare.

Potrivirea lucrărilor silvice cu biologia speciilor pentru a evita perturbarea speciilor în perioadele critice.

Reducerea chimicalelor folosite în agricultură, aplicarea chimicalelor mai puțin toxice și persistente.

Monitorizare anuală standardizată pentru a putea determina tendințele populaționale.

Monitorizarea amenințărilor și a eficacității măsurilor de management în derulare.

Identificarea zonelor importante pentru conservarea speciei.

Promovarea studiilor referitoare la diverse aspecte ale biologiei speciei, inclusiv ale parametrilor demografici.

Diana

Cu primăveri

Fără astâmpăr mă împinge
De-o vreme gândul înapoi
Spre timpul ce încet se stinge
Cu amintirile din noi.
Când primăverile, mai multe,
Se bucurau cu cântec viu
De-un zâmbet, gata să asculte,
Armoniosul potpuriu.
Gândaci și fluturi prin verdeață
Idile își rostogoleau,
Iar cucii, prin pădure, soață
În gura mare își chemau.
Nici nu ne supăram pe ploaie
Când soarele îl răcorea.
Cu stropi curgându-ne șiroaie
Râdeam și ploaia se oprea.
Lungi primăverile și multe
În viață ni s-au adunat.
De la o vreme par mai scurte.
Oare de ce s-or fi scurtat?

Înaintași

Dumnezeu să îi blagoslovească
Pe cei mulți sau puțini, câți sunt,
Ce au cinstit cămașa românească
Și-nțelepciunea părului cărunt.
Pe toți acei ce au trudit vreodată
Să stoarcă vinul dulcelui pământ,
Au copt o pâine rumenă pe vatră
Și-au pus o lumânare pe-un mormânt.
Pe toți acei ce-au îngrijit o vită,
Sau au plecat la prașilă în zori,
Când prima rază, de abia ivită,
Îi bucura cu cântec de culori.
Pe cei zvârliți în temniți și morminte
Că nu și-au părăsit credința lor,
Ci au păstrat în suflete, ca sfinte,
Valorile ce i-au făcut popor.
Bogații demni mereu de pomenire,
Strămoși, părinți, dintr-un popor sărac,
Ce au lăsat istoriei moștenire
Mândria că se trag din neamul dac.

Ați ascultat vreodată cum povesteste pădurea?

Merită măcar odată să-i hărăziți un ceas din viață și să poposiți în margine de lumină unde, șezând pe o cioată veche, să încercați să-i deslușiți glăsuirea cu răbdare, cu înțelegere, cu bunăvoință. Să nu vă întristeze dezamăgirea dacă la început nu veți auzi nimic. Așa e pădurea: sfioasă. Tace atunci când pași străini îi calcă înverzitele covoare anume așternute pentru oaspeți. Însă după puțin timp se vor face auzite plâpânde de ei șoapte, ca niște mirări nedumerite, ca niște întrebări discrete. Primele răspunsuri vor fi cele ale nevăzutelor zburătoare, care întotdeauna aduc știrile împrăștiindu-le din cântec în cântec, de la cuib la cuib, până în depărtări care le înghit. Și abia atunci veți pricepe că începe o nouă poveste, ca un foșnet neconținut, ca un oftat prelung, ca o trecere prin viață. Se vor descătușa frământările din frunzișuri

ori șuieratul domol al cetinei și poveștile vor curge lin, una după alta, fără oprire, fără poticnire, în ritm îngemănat cu ceasul veșniciei stăpânitoare. Sunt povești vesele sau triste, povestite adesea sau nepovestite vreodată, despre trăire, despre rosturi, despre chemări și năzuințe, despre lumină și întuneric, despre dezmierdările căldurii și fiorul gerurilor, despre așteptări neterminate și treceri firești. Iar când veți auzi oftatul greu izbucnit din senin printre coroanele înalte, să vă pregătiți de zbuciumul furtunii gata să se dezlănțuie, pentru că în răbufnirea aceea s-au adunat suflete de arbori seculari, vrednica împotrivire a bătrânilor codri gata să-și apere neamul și veacurile. Nu vor tăcea, nu se vor ascunde ci mai degrabă vor primi să cadă ruți și dezrădăcinați decât să rămână preaplecați vitregiilor. Dar asta este o altă poveste.

Casian Balabasciuc

TERBORTO RIUTASTEA LA ANIMALE

În secolele al XVII-XVIII-lea, zoologi englezi au fost cei dintâi care s-au gândit la problemele teritoriale ale păsărilor, iar în 1774 scriitorul și dramaturgul Oliver Goldsmith a fost primul care a utiliza termenul de „teritoriu”. Prin această noțiune nou introdusă se încerca să se delimiteze fie zona geografică a unui individ, fie a unui grup mai restrâns sau a unei colectivități mai dense de animale din aceeași specie.

Noțiunea de teritoriu a fost definită prima dată de Noble în anul 1939. Prin teritoriu autorul înțelegea: „o zona ocupată mai mult sau mai puțin exclusiv de un animal sau grup de animale prin intermediul respingerii prin apărare deschisă sau avertizare”. Ulterior datei enunțării primei definiții a teritoriului au mai fost puse în discuție și altele, însă aceasta a fost acceptată de majoritatea specialiștilor ca fiind cea mai completă și care satisfăcea conceptul intuitiv al celor mai mulți dintre cercetători.

În 1975, în lucrarea sa intitulată *Sociobiologia*, Wilson, E.O. încearcă să facă o sinteză între ecologie, etologie, genetică și teoria evoluției cu scopul de a studia comportamentul animalelor în cadrul lor natural. Acest lucru a creat probleme deosebite, deoarece majoritatea animalelor sunt într-o continuă deplasare în cadrul unui teritoriu delimitat. Indiferent cum trăiesc din punct de vedere asociativ, în familii, cupluri sau grupuri mai mici sau mai mari, animalele au nevoie de un spațiu delimitat geografic, de un domeniu sau de un „teritoriu” numai al lor pe care îl caută, administrează și îl apără până la sacrificiul suprem. Majoritatea problemelor teritoriale depind într-o măsură mai mică sau mai mare de resursele alimentare existente în aria respectivă.

Unii autori au definit teritoriul din perspectiva funcției economice: „teritoriul este zona pe care animalul o folosește exclusiv, indiferent de mijloacele prin care el realizează izolarea ei”. Pitelka (1959) (cit. de Wilson, E.O.) susține că: „importanța fundamentală a teritoriului nu constă în mecanismul prin care el este luat în stăpânire de ocupantul său, ci în gradul în care el este folosit exclusiv de ocupantul lui”.

Majoritatea biologilor definesc teritoriul „prin mecanismul menținerii exclusivității, fără referință la funcțiile lui”. Mulți identifică teritoriul ca fiind „orice zonă apărată de un animal”. Conform acestei idei teritoriul ar trebui să fie definit ca fiind: „o zonă ocupată mai mult sau mai puțin exclusiv de animale sau grupuri de animale cu ajutorul respingerii prin agresiune deschisă sau avertizare”. Se știe că în lumea animală apărarea variază, în cadrul speciilor, excluderea agresivă și imediată a

intrușilor până la folosirea subtilă a indicatoarelor chimice neînsoțite de amenințări sau atacuri.

Menținerea teritoriilor prin folosirea comportamentului agresiv este diferită în cadrul lumii animale. Astfel, la specia de libelule *Anax imperator*, după depunerea pontei în apele unor iazuri, acestea patrulează în jurul acestora îndepărtând intrușii din aceeași specie, cât și din specia *Aeschna juncea*. Atacurile sale sunt furibunde și vizează de obicei aripile combatanților. Un alt exemplu este semnalat la mierla tricoloră *Agelaius tricolor*. Această specie este exclusă de mierla cu aripi roșii (*Agelaius phoeniceus*) și dispersată în zonele mai puțin favorabile neocupate de masculii agresivi ai mierlei cu aripi roșii. Menținerea teritoriului la anumite specii de vertebrate și nevertebrate presupune existența unui conflict între indivizii speciilor respective. Efectul celor mai multor conflicte care au loc în sânul unei specii este de a contribui la spațierea indivizilor, a perechilor, a puilor lor sau a unor grupuri mai mari. Indirect are loc prevenirea creșterii densității populațiilor peste un anumit prag în regiunile favorabile speciei. În acest fel comportamentul teritorial asigură reglarea numărului animalelor, dependent de densitatea populației.

În afara mecanismului de agresiune directă, teritorialitatea mai poate fi menținută prin semnalizarea vocală repetată. Unul dintre cele mai banale exemple se referă la „simfoniile nocturne” ale greierilor de casă, precum și a altor insecte ortoptere, ale broaștelor și păsărilor. Aceste vocalize sunt avertismente teritoriale care vizează intrușii.

O alta formă chiar mai „circumspectă” de avertizare este reprezentată de „semnalele” mirositoare lăsate în interiorul teritoriului de către mamifere. La pisici, de pildă, domeniile de

vânătoare sunt în așa fel semnalizate olfactiv, încât în momente diferite informația percepută poate determina reacții diverse ca părăsirea vecinătății respective, trecerea circumspectă prin apropierea acelor domenii sau traversarea nestingherită. Până în momentul de față nu există semnale clare prin care membrii speciei sunt avertizați chimic de interzicerea în zona ocupată.

Comportamentul teritorial este larg răspândit la animale, teritorialitatea fiind legată de apărarea resurselor de hrană, a adăpostului, a spațiilor pentru manifestările sexuale și pentru cuibărit. Atât la păsări, cât și la mamifere terenurile care au drept scop manifestarea paradelor de curtare și împerechere sunt delimitate și apărate de masculi. Aceste zone nu oferă protecție față de prădători, animalele fiind expuse direct la incursiunile inopinate ale atacatorilor. Masculii antilopelor gnu constituie un exemplu în acest sens, ei fiind vânați mereu de către lei sau alți prădători în timp ce se află pe aceste teritorii. Pe de altă parte concentrațiile mari de animale din aceste terenuri de paradă au consecințe negative asupra vegetației, făcând-o practic improprie consumului. La curcanii și găinușele de prerie are loc deplasarea în alte zone pentru a se hrăni. Luptele care se dau între masculi nu vizează întotdeauna numai cucerirea femelei, ci, de cele mai multe ori și apărarea unui teritoriu. Un mascul fără „teritoriu» este din punct de vedere sexual neinteresant pentru femelă. Acest aspect a fost remarcat la antilopele din Uganda, la care masculii se bat pentru cucerirea unui teritoriu unde femelele vor veni să nască. Masculii devin mai atașați de teritoriul cucerit decât de femela consoartă.

Există situații în care nu are loc o confruntare între indivizi pentru ocuparea unui teritoriu destinat cuibăririi. Acest aspect a fost remarcat la iguana marină *Amblyrhynchus cristatus* din insulele Galapagos, care este nepăsătoare cu privire la depunerea oualor. Pe insula Hood însă, există o acerbă dispută pentru locurile de pontă, femelele ducând un adevărat turnir pentru alegerea celor mai favorabile zone de clocit. Păsările migratoare, care revin periodic la cuiburile lor, sunt toate împinse de această forță irezistibilă față de locul natal, ceea ce dovedește că importanța teritoriului este de necontestat. Un cuplu de păsări care ocupă un teritoriu trăiește în siguranța zilei de mâine că puii și ei vor găsi resursele necesare de hrană. Toate animalele care dispun de un teritoriu îl cunosc până la cele mai mici amănunte, ceea ce le permite să-i exploateze toate posibilitățile. După Darling (cit. de Mihăilescu, C., 1987) orice rivalitate existentă între indivizi pentru securitatea propriului teritoriu le stimulează vitalitatea. La pescăruși,

păsări care au un spațiu foarte mare și care ar putea trăi liniștiți, are loc împărțirea teritoriului în parcele minuscule pe care le apară cu strășnicie. Acest lucru se explică prin faptul că pescărușii formează o adevărată comunitate în care fiecare își apără mica sa proprietate.

Un alt aspect specific păsărilor migratoare este alegerea teritoriului pentru perioada de reproducție. La unele specii acest teritoriu este ales de masculii care sosesc cu câteva zile mai devreme, teritoriul ales satisfăcându-le toate exigențele. Alteori, la alte specii femelele își impun „dorința” în alegerea locului de reproducere, preferând un copac mai înalt sau mai rămuros, unde începe imediat să cânte, semnalând prezența sa și altor masculi. Disputele între masculii păsărilor sunt extrem de înverșunate, astfel încât se urmăresc și se fugăresc până își delimitează precis spațiul necesar. Uneori bătlăliile sunt atât de intense, încât s-au găsit păsări care au murit în urma acestor dispute de crize cardiace, ca urmare a emoțiilor resimțite în astfel de circumstanțe.

Mărimea teritoriului diferă de la o specie la alta: un vultur, de pildă, are un teritoriu de câțiva kilometrii, iar un păianjen se mulțumește cu un loc mai mic. Rândunica zboară pe o arie mare pentru a vâna insectele necesare hrănirii puilor. Lebăda are un teritoriu de până la 1 km², acesta fiind apărat față de alte congenere pe care le înfruntă în luptă, fiind în stare să scufunde capul combatantei până aceasta se va îneca. La broasca nord-americană teritoriul se rezumă la doar 10 m². Teritoriul reptilelor se poate rezuma doar la o piatră sau un butuc, unde se ascund.

Noțiunea de teritoriu este bine stabilită și la mamifere, dintre acestea carnivorele delimitează strict un teren cu rol de „domeniu vital”. Domeniul vital este o noțiune circumscrisă teritorialității, după unii autori acest spațiu nu este proprietatea exclusivă a unui individ sau grup familial, ci el constituie un teren de vânatoare cu o ramificație de drumuri și semne indicatoare, cu locuință și culcuș, cu băi de noroi sau nisip, cu locuri de ieșire în caz de pericol, cu adăposturi, cu locuri de depozitare a hranei, cu terenuri de joc, cu camere nupțiale.

Noțiunea de teritoriu este specifică și unor pești. La specia *Betta splendens* sau „luptătorul” cum i se mai spune, teritoriul este reprezentat de acvariu. Orice intrus este atacat și împiedicat să iasă la suprafața acvariului ca să respire până când acesta moare datorită anoxiei.

Există specii de animale care, putem spune fără a greși, au mai multe teritorii. În această categorie se încadrează

anghilele și somonii. Patria anghilelor o reprezintă Marea Sargaselor, de unde pleacă spre fluviile și râurile din Europa sau America de Nord în stadiul de larvă. După ce au crescut și devenit adulte, anghilele migrează din nou în Marea Sargaselor unde se reproduc încă odată. Același situație se întâlnește și la somoni, însă ei vin din mare în fluvii pentru a se reproduce, iar când devin tineri înotă în mare mii de kilometrii, unde ajung la maturitate.

La hipopotamii din parcurile naturale din Congo (parcul Gavamba și Kagera) fenomenul teritorialității este remarcabil. Grupurile de indivizi își aleg un „șer”, care de cele mai multe ori este reprezentat de cel mai mare mascul. Atunci când un grup intră în apă sau băltoace el își știe limitele și nu le încalcă sub nici o formă. Mai mult, la ieșirea din apă, fiecare familie folosește o „ieșire” proprie pe care familiile vecine o evita să o folosească. Primul care iese din apă este unul și același individ, adică șeful familiei. Aceste reguli impuse printr-un cod comportamental sunt respectate cu sfințenie.

Ca o concluzie generală, se poate spune că teritoriul reprezintă o problemă de viață pentru animale. Fiecare individ, indiferent de specie, în teritoriul său își găsește un adăpost, un loc de hrănire, un loc de adăpare, un loc unde își face toaleta și un altul unde are loc împerecherea. Toate activitățile se desfășoară după reguli bine stabilite, pe anumite trasee fixe, anumite culoare aeriene dacă este vorba de păsări, aici nimic nu se face la întâmplare. Orele de plecare în căutarea hranei și revenirea la adăpost sunt respectate cu o exactitate de metronom, totul determinându-se cu maximum de eficiență și cu economie de efort.

Diana

Surioara

Pe holul larg în care lumina intră parcă anevoie prin geamurile mari trec oameni grăbiți, purtați de interese sau griji în graba lor printr-o viață de care parcă nu îndrăznesc să se bucure așa cum se cuvine. La intrare, un polițist morocănos legitimează fiecare persoană care dă să pătrundă în instituție și întreabă cu voce aspră care este scopul vizitei. Pe unii îi dirijează cu indicații, pe alții îi invită să revină mai târziu, dar să nu stea nimeni pe hol și nici în fața ușii. Regulile trebuiesc respectate și de cei în uniformă, dar și de civili câtă vreme se află în sediul inspectoratului de poliție. Că doar nu sunt pe un peron, în gară.

– Alo, domnu, matale ce cauți? se adresează cu oarecare reproș în glas bătrânului care tocmai intra cu pași șovăielnici.

Petrea se opri nehotărât în cadrul ușii. Nu se așteptase deloc să fie primit cu zâmbete și flori, dar glasul amenințător al omului de ordine îi tăie cu totul curajul.

– Nu sta în cale că încurci lumea! Ia, dă-te mai colea și scoate buletinul!

Ori ai greșit adresa? Polițistul îl prinse de mâneca hainei trăgându-l într-o parte, ca să elibereze calea de acces. Hai, zi, pe cine cauți?

– Eu? Am primit scrisoarea asta, scoase din buzunar un plic împăturit.

– Ia dă să vadă! Mda, așează-te pe bancheta de acolo și așteaptă până vine cineva să te conducă. Ai adus-o?

– Am adus-o. Petrea porni încetșor, bătrânește spre locul pe care îl indicase omul legii. Se așeză, se foi puțin, să-și facă mai comod locul, ca și când ar fi avut de așteptat câteva ceasuri și își scoase de pe cap căciula de miel negru, așa cum se cuvine într-o casă de oameni gospodari. Cercetă cu ochii obosiți spațiul acela prea puțin luminat. Multă lume avea treabă pe acolo. Cei mai mulți erau bărbați. Puține doamne intrau salutate galant de păzitorul de la ușă. Cine să știe câți dintre aceia erau oameni buni? Pe stradă nu ai cum să deosebești hoțul de omul cinstit. Poate numai dacă îl vezi că bagă mâna în buzunarul altcuiva. Dar rar se întâmplă așa ceva. Cine scotocește prin buzunar străin, are grijă să nu fie văzut, altfel aici ajunge, cu mâinile legate. Mare păcat este să furi munca altcuiva. Dar câți oameni mai știi azi ce este acela păcat? Și mai ales câți sunt cei cărora le pasă? Toți aleargă după căpătuială, toți vor bani mulți și nu mai stau pe gânduri dacă se cuvine sau nu ceea ce fac. Doar banii sunt importanți pentru ei. S-a obișnuit lumea să trăiască pentru bani, nu pentru suflet. Cum să te mai miri de câte se întâmplă, de ce se petrece, de unde se ajunge? Se auzea și mai demult de fapte rele, de răufăcători, dar mult mai rar și oamenii le povesteau cu fereală, parcă rușinați. Azi, cum deschizi televizorul, imediat îți dă de știre, că în cutare loc s-a petrecut o spargere, că nu știi care s-a bătut cu un nu știi cine, că s-au părut, că s-au împușcat, că...Doamne, iartă! Doi domni, bine îmbrăcați, în graba lor s-au ciocnit în apropiere de ușa de la capătul holului:

– Scuzați, zice unul.

– Vezi, bă, pe unde mergi! Cască ochii! răspunde tăfnos celălalt.

– Să trăiți, salută militaros omul de ordine aruncând o privire ucigătoare celui cu scuzele.

Nu știi niciodată ce om a îmbrăcat haina. Dar acela se dă singur în vileag. Degeaba poartă haină scumpă dacă are suflet de calic. Într-o viață ai timp să vezi multe și înveți destule ca să poți pricepe cam ce este omenirea și ce preț are omenia. Tot ce înveți, probabil că se pierde odată cu viața, dar până a se prăpădi te ajută să înțelegi dacă, ce și unde ai greșit cândva. Dacă nu înveți, înseamnă că ai trăit degeaba pe pământ. Un suspin adânc îi schimbă cursul gândurilor. Când în viață pierzi câte ceva scump crezi că e un sfârșit. Dar numai unul singur este sfârșitul cu adevărat. Câte amintiri îi reveneau în minte despre zilele frumoase petrecute alături de surioara lui: lungile hoinăreli prin pădurile Secrieșului, începute la revărsat de zori și încheiate în liniștea amurgului, nopți petrecute la lumină de foc mic, încropit sub adăpost de cetini, ploii iuți, de vară care îi udau deopotrivă pe amândoi, tăcerile adânci, a pândă și așteptare răbdătoare de întuneric, de ger sau de lumină. Frății legate iar și iar, cu fiecare întâmplare izbucnită în sihăstrie puțin umblate, pe cărări abia înfiripate, ceasuri de priveghere și ascultare încordată, cântece de păsări, chemări de jivine, trăsnete spulberând înălțimi seculare, de brazi, gust înmiresmat și proaspăt de zmeură, de afine, pălării turtite, de hribi mătăhăloși. Toate au rămas prinse în noianul de pași făcuți împreună prin lumea plină de tâlcuri și pilde, așa cum a fost plăsmuită de sfințenia voii lui Dumnezeu.

– Moroșan!

Chemarea îl luă prin surprindere. Gândurile îl purtaseră prea departe.

– Moroșan Petrea! stărui vocea ofițerului de serviciu

– Prezent! se dezmetici bătrânul.

– La camera șase, la domnul comisar Viorescu!

– Am înțeles, răspunse cum fusese obișnuit cu mulți ani înainte, în armată.

Bătu ușurel cu degetul în tăblia ușii.

– Da! veni încuviințarea intrării în birou. Dumneata ești Moroșan Petrea?

– Eu! Să trăiți!

Domnul comisar îl măsură din priviri pe bătrânul acela mai degrabă slăbuț care intrase închizând ușa după el cu sfială.

– la loc aici, în fața mea, și spune! vorbi repezit polițistul.

Petrea se așeză încet, cu oftat greu și privi întrebător la superiorul care îl tot sfredelea cu privirea.

– Ce să spun?

– Să spui tot!

– Chiar tot? se prefăcu omul a nu pricepe.

– De ce? Sunt așa multe de spus? Eu sunt dispus să te ascult și până la noapte!

– Doar nu o să mă faceți să pierd autobuzul spre casă?

– Dacă trebuie, o să-l pierzi! Dar putem noi să te cazăm aici, că mai avem celule libere.

– Nici în armată nu am dormit în arest, de ce aș dormi la voi? nu se pierdu Petrea cu firea.

– Câți ani ai? zâmbi imperceptibil anchetatorul.

– Am împlinit 82.

– Să fii sănătos! Deci, de doi ani de zile, dumneata ești deținător ilegal de armă. De ce nu ai venit, când ai împlinit 80, să predai arma?

– Pentru că bunicul meu a avut armă și la 87 de ani. Adică eu sunt mai nevolnic?

– Vei fi dumneata voinic, dar legea este lege și trebuie respectată!

– Nu mi-a spus nimeni...

– Nu avem noi vreme să trecem pe la fiecare și să-i șoptim la ureche că trebuie să predea arma. Legea odată publicată a intrat în vigoare și produce efecte.

– Până la Secrieș ajunge mai greu...

– Așa o fi, precum zici, dar vezi, până la urmă te ajunge! Arma ai adus-o?

Fără să răspundă, Petrea își descheie surtucul și scoase de sub haină un obiect învelit în prosop curat, țesut în casă punându-l cu gesturi line în fața polițistului.

– la să vedem, desfăcu anchetatorul șervetul, ai și piesa a treia...Mda... O vechitură, însă ce e drept, bine întreținută. Se montează ușor...

– E veche, cu adevărat, dar este a mea, ripostă Petrea atins în onoarea de vânător.

– A fost a dumitale, dar de azi, nu mai este! Uite cum facem... Ca să nu te mai pun pe drumuri, o să-ți dau o amendă, iar după asta poți să mergi să prinzi autobuzul către casă.

Bătrânul se ridică anevoie în picioare. Era alb la față și se vedea bine că în suflet i se frământau dureri nemărturisite. Pe obraji îi alunecară două lacrimi prelungindu-se către bărbie. Apucă încetișor arma rămasă stingheră pe birou și o duse la buze sărutând-o. Apoi o așeză încet la loc și cu vocea tremurată zise:

– Rămas bun, surioaro!

Casian Balabasciuc

UNDE MAI SUNT CRESCĂTORIILE PISCICOLE DIN Delta?

O anumită preocupare în cadrul amenajărilor din delta Dunării a început să se simtă încă de prin anii '60 ai secolului trecut. Mă refer la așa zisele crescătorii piscicole, în care tehnologiile de producție erau bazate pe un regim de alimentare cu apă. Chiar dacă acestea nu rivalizau cu unele lucrări asemănătoare din unele țări europene, ele asigurau în acea perioadă datorită numărului lor și a suprafețelor exploatate, producția de pește care, combinată cu cea din regim liber prisoseau consumului intern.

Vânător fiind și învățându-mă uneori prin preajma unor astfel de crescătorii, după rațe sau găște, eram la curent cu faptul că ele erau bine păzite de paznici dotați cu arme de vânătoare și cărora li se alocă o cotă de cartușe „oarbe” cu care aveau sarcina să țină la distanță păsările ihtiofage precum cormoranii și pelicanii. Nu mai intru în unele detalii potrivit cărora paznicii foloseau cartușe cu încărcătură normală, dar nu pentru păsările ihtiofage ci, braconau vânând la rațe și găște, situații în care nu rareori i-am întâlnit!

O bună parte din aceste crescătorii, în special cele care nuse întindeau pe suprafețe prea mari, după anii '90 au fost arendate de diverși afaceriști care le-au lăsat să se umple de știucă ce s-a hrănit cu peștele din aceste crescătorii și în scurt timp, cel mult doi - trei ani, s-a terminat și știuca, iar arenda a încetat, crescătoriile rămânând în paragină. Cei ce au arendat astfel de crescătorii au făcut bani buni cu pescuitul la știucă în perioada în care aceasta depunea icrele, adică în lunile ianuarie - februarie.

Personal am avut și eu ocazia să pescuiesc toamna târziu în astfel de crescătorii, realizând capturi frumoase

de știucă, împreună cu câțiva prieteni precum arh. Radu Șmighelsci și Ștefănică Băbeanu. Încercând să repetăm figura și anul următor, aflăm că acestea s-au desființat sau că, și mai exact, acestea au rămas fără pește, chiar și fără știucă, iar titularii de contracte de arendare au renunțat la ele și fostele crescătorii sau amenajări piscicole au rămas în paragină.

Acest fapt mi-a fost confirmat și de doi dintre prietenii mei care într-o toamnă s-au folosit de o firmă proaspăt înființată în Chilia Veche, având drept profil servicii de vânătoare și pescuit. Rezultatul obținut la pescuitul de știucă în acea toamnă a fost, după cum am văzut în câteva fotografii făcute atunci, spectaculos! Cum era și normal cei doi prieteni care erau arh. Radu

Smighelschi și autorul de literatură gastronomică Radu Anton Roman, au repetat expediția la care m-au luat și pe mine, dar ceea ce s-a mai putut pescui poate fi exprimat doar ca modest și nimic mai mult.

În toamna următoare o tentativă din partea noastră a fost în mod politic refuzată, deoarece în fostele crescătorii sau amenajări arendate nu mai aveau ce pescui! Acestea au fost începuturile capitalismului — așa zis sălbatic — asta în materie de pescuit, care s-a extins cu repeziciune și la nivelul altor folosințe din Delta Dunării.

Pentru a înțelege și mai bine acum, cu ce gânduri ascunse pornise la drum patronul firmei din Chilia Veche care, începuse deja să ofere servicii de vânatoare și pescuit turiștilor interesați, voi mai spune că eu, în acea toamnă de prin anii 2000, când i-am fost client, era într-o fază avansată și în tentativa de punere pe picioare a unei societăți de vânatoare care, începuseră să apară ca ciupercile după ploaie mai peste tot. Sfătuiesc pe cei ce vor dori să afle mai multe cu privire la acest subiect să citească articolul apărut aici în carte, sub titlul "O expediție în infern sau singur printre braconieri"!

Speranțele că odată cu înființarea Rezervației Biosferei Delta Dunării prin anii 1993 lucrurile se vor redresa, s-au năruit și în continuare haosul din deltă perpetuează.

Mircea Nitulescu

Totul a început din primii ani ai copilăriei într-o comună de la poalele Poienii Braşov, sub muntele Cristianul Mare.

Aici, tatăl meu era de meserie vărar şi lucra tot timpul în mijlocul naturii, împreună cu alţi locuitori ai comunei, scoţând de pe „Dealul Măguricii” piatră de calcar, pe care o aşezau în cuptoare, unde prin calcinare se transforma în var.

În timpul liber îi plăcea mult să meargă la vânătoare, împreună cu alţi tovarăşi. De multe ori în vacanţă mergeam şi eu la cuptoarele de var şi la gura focului ascultam multe din întâmplările lor de vânătoare.

Mă fascina mult felul cum aşătau şi întreţineau focul, aruncând cu mare pricepere prin gura mică a cuptorului lemne lungi, care înăuntru se întorceau în zbor şi cădeau în picioare în jurul vetrei focului, rezemându-se apoi de

pereţii cuptorului construiţi din pietre de calcar, unele lângă altele asemenea unor soldaţi de plumb.

De altfel şi bunicul meu avea aceeaşi meserie, dar lucra la cuptoarele de var din Sinaia, pe care el le construisese prima dată. Şi el era vânător, iar când venea acasă de sărbători şi unele duminici, mergea împreună cu tata la vânătoare. Pe mine încă nu mă luau cu ei — eram prea mic — aveam doar sase ani. Însă, când se întorceau, le urmăream orice mişcare, fiind numai urechi şi ochi, iar dacă aduceau şi vânat, mă interesa

NICUL, TATA, PUȘCA ȘI EU

unde a fost lovit și îi mângâiam blana, examinându-l atent în toate părțile, până ce mama mă lua de mână și, dojenindu-mă, mă trimitea la culcare.

La un sfârșit de toamnă, mă întorceam acasă de la școală. Nici nu pusesem încă mâna pe clanța porții, prinsă în balamale de fier forjat de intrarea boltită a curții părintești și Diana, cățelușa de vânatoare a tatei, care ziua era tocmai în fundul curții, într-o îngrăditură din plasă de sârmă, deja începuse să latre a bucurie. Se prăsisse de la o cățelușă a bunicului — Dolly —, rasa cocker, maro,

cu lăbuțe și cravată la gât de culoare albă. Aporta foarte bine atât rațele din apă, împușcate de tatăl meu, cât și iepurii, oricât de mari erau ei. Foarte sensibilă, nu suporta să fiu certat de tata când făceam câte o trăsnaie și țipa la mine. În loc să plâng eu, plângea ea...

Dar, în ziua aceea trăiam o bucurie foarte mare, fiindcă tata îmi promisese că mă va lua a doua zi dimineața, fiind duminică, la vânatoare.

Era toamnă. Deci am aruncat la o parte ghiozdanul cu cartea de citire și am luat în mâini ranița pe care mama mi-o confecționase dintr-o traistă mai veche de lână, la care îi adăugase două bretele.

Pentru orice eventualitate, mi-am introdus în ea lucrurile mele calde: mănușile, un pulovăr, o căciuliță și ciorapi de lână groși. Deci, pentru a doua zi eram bine pregătit. De-ale mâncării aveu grijă tata.

Era o după-amiază foarte frumoasă. După ce mi-am făcut lecțiile, mi-am băgat în sân o praștie, încropită din două fâșii de cauciuc de la o cameră veche de bicicletă, prinse de un crăcan de alun, iar celelalte capete legate cu o bucată de piele de la o limbă de pantof. Apoi, umplându-mi buzunarele cu pietricele rotunde, am plecat în grădină.

Dincolo de curtea casei și de o șură enormă, urma o grădiniță cu legume-zarzarvat, apoi grădina propriu-zisă cu pomi fructiferi — care se termina cu o îngrăditură de nuiele, și de-abia la urmă se întindea câmpul cu culturi mari. De aici, nu departe se ițea pădurea cu stejari, fagi, brazi, păsări, animale sălbatice. Doream mult de tot să dobor cu praștia ultimele pere răscoapte ce rămăseseră în pomul cel înalt, pe care tata nu le ajunsese cu „pișcătoarea”, când culesese perele una câte una, ca la urmă să fie așezate frumos în pătulele din pivniță și păstrate pentru iarnă. De părul cu pricina mă apropiam cu mare băgare de seamă, căci de multe ori erau în el și gaițe, coțofene și alte păsărele, care și ele ciuguleau din perele răscoapte și zbârcite la codițe, gata să cadă din copac și singure. Tare aș fi vrut să nimeresc și o coțofană...

Tocmai pășeam cu grijă printre verzele din grădiniță, când văd pe jos sânge și păr răvășit... Devin mai atent și, nu departe de mine, observ cum vulpe se îndepărtează cu un iepuraș sfirtecat, ținându-l în gură.

O mare părere de rău mă încercă, fiindcă de multe ori îmi săreau printre picioare iepurașii care se statorniciseră în grădina noastră și care nu făceau pagubă prea mare printre zarzavaturi și legume. În iernile geroase, ca să nu ne roadă tulpinile pomilor, toamna târziu, tata le proteja cu împletituri de paie. În plus lăsa pentru ei, în grădină, dinadins, mai multe căpățâni de varză, rădăcinoase și două căpițe din ultima otavă cosită. În aceste căpițe, primăvara, iepuroaica își făcea culcuș și făta prima serie de vătui, pe care eu nu aveam voie să-i deranjez. De

asemenea, îmi amintesc că în grădina noastră cât a trăit tata — nu s-a auzit niciodată un foc de armă. Totul era ocrotit, chiar dacă se abătea din când în când o vulpe. Răfuiala se dădea în altă parte.

M-am întors mâhnit acasă, și supărat foc pe vulpea care ne-a ucis unul din „iepurășii noștri”. Tata tocmai venise acasă de la munca lui grea de o săptămână, și m-a întâmpinat zâmbind, și mă întrebă în derădere:

De unde vii, vânătorule?!

I-am povestit din fir în păr ce-a făcut vulpea...

Chiar în seara aceasta mergem s-o pedepsim pe cumătra vulpe, fiindcă s-a învățat rău și o să ne răpească, toți iepurășii! zise tata.

Și iată-mă mergând mândru alături de tata spre pădurea din spatele grădinei, unde începeau o serie de dealuri mici, printre care și unul numit „Chisculeț”, tata știa că acolo își are vizuina vulpea. La vreo sută cincizeci de pași înainte de deal, ne-am oprit după o tufă de păducele. Tata m-a așezat pe raniță, în spatele lui, și m-a învelit într-o manta veche, iar el a încălecat pe un scăunel de vânătoare cu un singur picior. După un timp mi-a pus în mână două bucăți dintr-o tulpină uscată de porumb și mi-a zis să le frec una de alta din când în când — ca și cum aș trage cu un arcuș pe o vioară. Spre surprinderea mea această mișcare scotea un sunet ce aducea cu chițcăitul unui șoarece. Ei mi-a explicat că nu va trece mult timp și vulpea o să apară ca din pământ și o să vină spre noi. Atunci, o să-mi facă un semn cu piciorul să nu mai „chițcăi”.

Nici nu am tras de trei ori dih „arcuș” pe „vioara” din cocean de porumb, că am și văzut la marginea pădurii apărând, ca o umbră lunguiață, vulpea. Se uita direct la noi, cu capul ridicat și urechile parcă ciulite. Am simțit semnul tatii și nici

măcar nu am clipit. Vulpea a început să vină către noi în salturi, dar la un moment dat s-a oprit, și, parcă vrând să prindă un miros în nas, în pași mărunți a început să ne ocolească. Nu a apucat însă să facă o jumătate de cerc, că tata răsucindu-se încet pe scăunelul lui, cu un singur picior, i-a trimis o ploaie de alice, culcând-o la pământ. Doar coada stufoasă a ridicat-o de două ori în sus ca un steag, apoi a încremenit. Ne-am dus către ea. Zăcea pe o parte și-și mușcase limba între dinți, probabil de ciudă. L-am întrebat pe tata de ce a vrut să ne ocolească și mi-a spus că spre seară vântul trage din pădure spre afară, iar ea; ca să nu fie păcălită, vroia să se asigure prin mirosul ei fin că este vorba într-adevăr de un șoarece și nu de altceva.

Dar arma tatei cu cocoașe și țevi de Damasc (sârmă presată) nu i-a mai dat timp să descopere cursa...

A doua zi, spre dezamăgirea mea, tata nu m-a mai luat la vânătoare, lăsându-mă acasă. Probabil socotise că lecția cu vulpea îmi era suficientă, deocamdată.

Era primăvară. Tata mă luă întâiași dată la sitari, în marginea unei tăieturi, numită „Joader”, ce cobora din Poiana Brașov și se întindea spre comuna Cristian. Aici fusese o exploatare lemnoasă cu ani în urmă, iar spre poalele ei, erau foarte mulți stejari seculari pe un teren mlăștinos. În apropiere, sub un deal acoperit cu brazi, curgea un izvor cu apă rece, care iarna nu îngheța niciodată. Se numea izvorul „Nișchii”. În jurul lui, tot terenul arăta răscolit de mistreți, cu bălți noroioase, brazii din preajmă aveau tulpinile mânjite cu noroi, cum se frecau, iar coaja lor era tăiată de colți ascuțiți.

Acum, fiind spre sfârșitul lunii aprilie, zăpezile din munți erau aproape topite, iar sitarii coborâseră mai jos, prin smâncuri. Către seară, își făceau jocul nupțial, ridicându-se fie din tăietura invadată de subarboret, fie din mlaștini, piscăind în zborul lor frânt, printre stejari sau cele câteva poienițe presărate cu mesteceni.

N-am așteptat prea mult, tata a ridicat deodată arma și a slobozit două focuri, unul după altul. Diana, deja începuse de

zor să scoțoască după dâra de miros pătrunzător, lăsată de sitarul alicit. În fine l-am găsit, și-l aportă triumfătoare. Dar la jumătatea drumului îl abandonează și începe să latre insistent la rădăcina unui stejar. Ne îndreptăm într-acolo, și după ce ridicăm sitarul din cale, găsim o vulpe prinsă într-o capcană, chiar de grumaz. Era moartă. Poate necazul i se întâmplase chiar în dimineața aceea. Blana era urâtă, năpârlită. Doar la vârful cozii mai rămăsese un smoc de păr, ca un pămătuș.

Săraca vulpoi, cine știe dacă a apucat să-și înțarce puii sau nu... Lasă că mâine ne ducem la vizuină, să vedem ce s-a întâmplat cu puișorii ei! zise tata.

A doua zi, după-amiază, ne îndreptam spre dealul „Chișculeț”, unde își aveau vulpile cotloanele. Înainte de a ajunge acolo, tata împușcă o coțofană pe care am luat-o cu noi. La apropierea vizuinei, am întâlnit tot felul de oase de găini, resturi de piei de iepure, de șoareci, rămase din prăzile aduse de vulpe pentru puii ei. Toate acestea răspândeau un miros neplăcut, încât îmi astupam nările cu mâna. Tata a început să caute intrările și ieșirile vizuinii. A găsit trei, din care două erau foarte bine camuflate, în mijlocul unor tufe. Pe acestea, le-a astupat cu crengi și pământ. Pe aici, spunea el, vulpea caută să scape dacă cineva se apropie de intrarea principală. Am revenit la prima intrare. El a legat coțofana împușcată, de o nuia mai lungă și a introdus-o în gaură, împingând-o și retrăgând-o de mai multe ori. Dar din vizuină nici un semn de pui care să fi încercat să iasă afară. Văzând că această manevră nu reușește, am gândit că vulpea deja învățase puii să-și caute hrană singuri și acum erau plecați. Am rămas dezamăgit. Tare aș fi vrut să văd măcar unul din pui.

Hai să mai încercăm odată, în alt fel, poate a rămas unul neînțarcat, zise tata.

Îl văd cum se descălță de un bocanc, scoate ciorapul și vără piciorul desculț, încet-încet, în gaura vizuinii, până dincolo de genunchi. Am rămas înmărmurit. În timp ce-și retrăgea încet piciorul, afară, venea după el un ghemotoc, acoperit cu păr pufos de culoare sură, pe care l-a prins imediat de după ceafă. Tata mi-a spus că vulpea fată între 3 și 7 pui, care încep să vadă abia după 12-16 zile, unii dintre ei sunt mai bine dezvoltăți, alții mai slăbuți. Toți puii plecaseră, afară de unul, prăslea, care era neajutorat, fiindcă nu vedea: încă și își aștepta în zadar mama ca să-l alăpteze. M-a apucat o milă de nedescris, și mă uitam cu ochii înlăcrămați la tata, întrebându-mă oare ce o să facă cu el.

L-am luat cu noi. Îl strângeam la piept și-l mângâiam. Ajunși acasă, tata mi l-a luat și l-a așezat lângă cățelușă Diana, care tocmai își alăpta cei doi cățeluși... Ea, la început, a mârâit, l-a mirosit îndelung, apoi lingându-l drăgăstos l-a lăsat să sugă și el din ugerul plin de lapte.

După câteva zile, puișorul de vulpe a devenit foarte jucăuș și, împreună cu ceilalți doi cățeluși, nu mai contenea

să facă tot felul de ghidușii. Îi era frică numai de găina moțată care, de câte ori îl vedea că se apropie de puișorii ei, îl lua la fugă.

Timpul a trecut, puiul de vulpe se tot împlinea și devenise foarte neastâmpărat. După o vreme îl vedeam cum venea deja sub gardul vecinului — unde își săpase singur o gaură — cu câte un pui de găină... De păsările din curtea noastră nu s-a atins niciodată. Zilele și săptămânile se scurgeau tot mai repede și ne obișnuiserăm toți cu el, afară de vecina noastră, care îi spunea mamei că îi lipsește, ba o puicuță, ba un boboc de găscă. Într-o dimineață, m-a trezit o gălăgie mare, care venea din curtea vecinului. Printre țipete se distingeau cuvintele: vulpe, găini, găște... Ce se întâmplase? „Puișorul” nostru de vulpe fusese surprins de vecină, tocmai când încerca să se strecoare prin gaura de sub gard cu o găină pe care o sugrumase, vecina lovea de zor în el cu o mătură. El a lăsat găina, dar de-atunci nu l-am mai văzut...

Tatei îi plăcea să aibă în curte tot felul de animale și păsări sălbatice. Îmi amintesc de cele două broaște țestoase, cu care m-am pomenit parcă de când m-am născut. Ele îmi produceau o mare bucurie prin blândețea lor; mai erau și „jucăria” cățelușei Diana, care cu botul le răsturna pe spate și țopăia în jurul lor, amuzându-se cum dădeau neputincioase din piciorușele lor scurte și butucănoase, bătând aerul, fără să se poată pune din nou pe picioare. Noroc cu mine că le întorceam. Atunci ele plecau obosite, încet, clătinându-se, în grădină, și mult timp nu le mai vedeam.

Într-un colț mai retras din curte, aveam o bufniță, cu ochi mari, galbeni și rotunzi, din care clipea mereu... Era legată cu un lăntișor de picior și de bara transversală fixată pe vârful unui stâlp înfipt bine în pământ. Tata o găsisese aproape moartă pe șoseaua națională, unde un grup de copii reușiseră s-o sperie de pe un copac, iar ea, zburând în sârmele unui stâlp de telegraf, își rupsesese o aripă. Bufnițele ziua nu prea văd bine. Se hrănea cu

măruntaiele iepurilor împuşcați, cu șoarecii ce se prindeau în cursele din magazine.

De multe ori zburau deasupra curții, ciori și coțofene. Acestea, cum o descopereau, făceau o gălăgie de nedescris, coborând în picaj asupra ei și căutau s-o ciupească. Bufnița, atunci se înfoia, cobora de pe stâlp pe pământ și lăsa pe spate se apăra cu ghiarele ei puternice de acești dușmani, care nu o puteau suferi deloc. Dacă tata era acasă, își lua repede pușca, și cu două focuri trase la repezeală, doboră din zbor câteva ciori sau coțofene pe care apoi bufnița le devora, spre bucuria mea, cu pene cu tot. Mult timp a făcut parte din viețuitoarele curții noastre. Într-o iarnă însă, când am tăiat porcul de sărbători, cineva i-a dat să mănânce bucăți proaspete de șorici cu grăsime. După câteva zile a făcut o asemenea diaree încât a murit. Mă învățasem cu ea și am regretat foarte mult acest deznodământ tragic.

În lunile februarie-martie, îl însoțeam de multe ori pe tata la vânătoare de rațe pe râul Ghimbășel, ce curge aproape de Brașov și se varsă în Olt. În această perioadă, după cum se schimba vremea în Deltă, — ger și viscol, rațele care iernaseră acolo, soseau la noi, în stoluri nesfârșite și se adăposteau pe râurile din interior, care în multe ierni nu înghețau. Aici puteai găsi: rațe mari, sarsele, scufundaci, iar cu ele veneau și rațe de pasaj de diverse feluri, ba chiar și găște mari, polare. În apropiere de Olt, erau și multe bălți acoperite cu trestie, care nici ele nu înghețau întotdeauna, fapt care le dădea posibilitatea rațelor să-și facă zborul de dimineață și seară, de la bălți la râuri și invers. Dar tata nu obișnuia să le

pândească și să tragă în ele la pasaj. Având pe Diana, prefera să parcurgem kilometri întregi pe malul râurilor sau Oltului, care forma multe meandre coturi în care erau ascunse rațele, pe care le ridicam prin apropiere de mal, camuflați fiind de sălcii. Cum își luau zborul, tata trăgea cu multă dibăcie și rar se întâmpla să nu venim acasă cu 4-6 rațe. Dar se mai întâmpla câteodată să umblăm toată ziua, și să nu vedem măcar una. Atunci tata spunea: S-a dezghețat Delta și... au plecat!

Odată ne întorceam acasă cu vreo patru rățoi mari. Eram mulțumiți, mai ales că era ultima zi permisă la acest vânat - 15 martie. Ne retrăgeam de-a lungul malului Oltului presărat cu cordon nesfârșit de tufe și sălcii. Trebuia să prindem trenul spre Brașov, care oprea doar două minute la halta Vadul Roșu.

Dintr-o salcie groasă, cu ramuri ciuntite și scorburoase, își ia zborul cotit și măcâind peste capetele noastre o rată. Tata avea deja arma în toc. Îndreptându-se însă, către salcia de unde a zburat, am găsit într-o scorbura 10 ouă de culoare, albastre-verzui. Erau calde. Tata mi-a zis să-mi strâng bine cureaua de la pantaloni, și să-mi desfac nasturii de la

cojocel și cămașă. Apoi, a luat ouăle și mi le-a înșirat unul câte unul de-a lungul mijlocului între cămașă și piele. Acum într-adevăr mergeam ca pe ouă.

După ce am ajuns acasă, am mers la cotețul de găini, unde aveam o cloșcă, care încă nu avea sub ea decât două ouă. Mi-am desfăcut din nou nasturii de la haină, cămașă și, unul câte unul, tata a așezat ouăle sub cloșcă în cuiabar. Lipseau patru din ele. Se făcuseră spre disperarea mea o omletă cleioasă care se prelinsese prin pantaloni până în bocanci. Aveam senzația că făcusem ceva pe mine...

După circa 6 săptămâni au început să iasă de sub cloșcă, în afară de puișorii ei aurii, și 6 bulgărași pufoși — dar mai pestriți. Imediat însă, au și început să se miște ca niște titirezi în jurul mamei lor adoptive. Maică-mea a găsit o moldă veche în care frământa aluatul pentru copt pâinea și a turnat apă în ea.

Toată ziua rățuștele se bălăceau acolo. Erau însă mereu fugărite de celelalte cloști dacă se apropiau de puii lor. Dar acest lucru nu-i deranja prea mult. Acești „puișori” erau cei mai sprinteni și simpatici, în curând puful de pe ei a căzut și i-au luat locul penele. Într-o zi, tata a luat foarfeca și mi-a zis:

Hai să tăiem aripioarele la rățuști, până nu rămânem fără ele!

Când ne-am dus în curtea din spatele casei am găsit doar două din cele șase rățuști... Am încercat să prindem ce-a mai rămas, dar în timp ce le fugăream încercând să aruncăm haina pe ele, și-au întins aripile și, cu bătați repezi, s-au înălțat deasupra casei și duse au fost pentru totdeauna.

Nu mi-a părut rău, fiindcă tata nu mi-a spus niciodată ce-ar fi dorit să facă cu ele, iar intenția de a le tăia aripile nu mi-a plăcut și m-a urmărit mult timp. Mama mea prepara excepțional vînatul. Cel puțin așa o laudau invitații părinților mei.

Cu toate acestea nici mama și nici eu nu mâncam vînat, spre neazul tatălui meu. Și apoi, rațe, nu aș fi mâncat nici în ruptul capului. De ce? Fiindcă tata, după ce le aducea acasă, le lega pe fiecare cu o sfoară de picior și le lăsa atârînd în privata din curte, vreo patru zile. Zicea că emană amoniac și în felul acesta carnea se fezandea, devine mai fragedă, mai gustoasă.

Prietenii de vînatore nu sunt întotdeauna de vârste apropiate și chiar dacă în primii zece ani, sau mai mulți, această prietenie este maț mult formală, în final ea se cimentează în așa fel încât acești amici caută cu ardoare, se întîlnesc, povestesc, dar în același timp își vânează discret, unul altuia, peripețiile din lunga lor activitate. Apoi unii mai pasionali, păstrează aceste întîmplări — în amintirile lor. De ce?! Fiindcă la vînatore, sunt rare întîmplările inedite, care cu timpul, în totalitatea lor, formează zestrea de bază a breslei și de multe ori aceasta este o armă mai precisă

decît cea de foc. Această experiență se vehiculează de la mentor la neinițiat și circulă ca o ștafetă din generație în generație.

Istoriile acestea și snoavele constituie zestrea unei îndeletniciri străvechi, din mrejele căreia pasionații nu pot ieși decît evadînd. Ca să devii un bun vînatore, trebuie să prinzi zborul cuvintelor, sămînța care odată sădită în suflet, mai târziu va da roade.

Vînatoreea nu se învață numai din cărți, îmi spunea mai târziu tatăl meu. Înainte de a pleca pe urmele vînatului, nu te abate de la drumul bătătorit al celor mai bătrîni și o să vezi prin câte căderi, ocolișuri și urcușuri duce... Șerpuiește și te poartă prin păduri, câmpii și munți înalți, peste tot. Iar când te va îmboldi renunțarea, vei începe să descoperi o taină, apoi alta și... alta. Deabia atunci vei fi pe calea ce duce spre inima naturii. Iar ea te va primi cu adevărat, când o să sfinți în suflet bucuria de început a primăverilor, arșița verilor, culorile, tristețea și, melancolia toamnelor, apoi înfrigurarea și durerea iernilor. Te vei bucura ca un copil văzînd scînteia de lumină din mugurul ce se deschide pe ramura lemnului de sânge. Și nu o să te înfiori privind vipera vîrgată ce zorește sub soarele torid al verii, sclipind ca un colier de nestemate. Numai tu vei vedea pe albastrul cerului, al unui amurg de toamnă cum stolurile de păsări călătoare, în zborul lor lung și molatec de adio, descriu în stihuri albe povestea unor doruri frînte. Și cine altul va bate omăturile în luna luii gerar, când în cuibul corbului, oul crapă, fiindcă în el s-a plămădit viața care pîlpăie ca o vîpaie. Toate acestea și altele nu le poți învăța dintr-o dată, singur, de aceea păstrează-ți prietenii de vînatore și iubește-i cu toate neazurile și bucuriile lor!”

Acesta a fost unul din sfaturile tatei.

Aristide Stravos

PATEU DE SITARI

Ingrediente:

- 3 sitari,
- slănină (jumătate din greutatea cărnii de sitar)
- 1 păhăre mic coniac, 1
- ficat găscă,
- 6-8 ciuperci
- gălbenuș
- 1 pahar vin alb
- zeamă de carne
- sare, piper, cimbru, 1/2 foaie de dafin
- aluat franțuzesc

Se iau sitarii curățați, li se scot aripile care se păstrează întregi. Se scoate toată carnea, se adaugă carnea de la un sitar întreg și slănină jumătate din toată cantitatea de carne.

Se trece prin mașina de tocat carnea de 2-3 ori, se sarează, se piperează și se stropește cu un păhărel mic de coniac.

Se ia o formă care se desface și se îmbracă în aluat franțuzesc, fundul și marginile; se așează pe aluat un strat de pastă, pe care se pun două aripi întinse de sitar.

Pe aripi se pun bucățele de ficat de găscă și bucățele de ciuperci; se așază iar un strat de

tocătură și deasupra alte două aripi, garnisite cu bucățele de ficat și ciuperci și apoi un strat de tocătură.

Se acoperă cu o foaie de aluat, care se unește cu marginile, apăsându-se bine să nu se desfacă. La mijloc se face o mică deschizătură, iar împrejurul ei, din aluat, floricele mici.

Se unge cu gălbenuș bătut și se dă la cuptor la foc potrivit (cuptorul fiind bine înfierbântat). Se ține o oră. Oasele rămase se pun la fiert cu vin, zeamă de carne și mirodenii, după gust.

Se lasă să scadă bine, se strecoară și se ține sosul la cald, pe marginea plitei.

SALMIU DE SITARI

Ingrediente:

- 2-3 sitari
- 2 linguri unt
- 0,250 kg ciuperci
- 2 linguri coniac
- câteva linguri zeamă de carne
- 1 pahar mic cu vin alb
- 1 ceapă
- sare, piper,

După ce au stat la fezandat timpul necesar, sitarii se curăță bine de pene, se golesc de intestine și de măruntaie și se dau la foc tare într-o tigaie cu unt înfierbântat ca să se rumenească, rămânând totuși puțin în sânge.

Se trage cratița de la foc, se scot bucățile și se așază într-o cratiță cu unt. Se pun deasupra ciuperci mici sau mari tăiate în bucăți, călitate în prealabil în unt și se adaugă două linguri coniac.

Cratița se lasă la foc mic, acoperită, dar fără să clocotească. Carcasa cu măruntaiele și toate

resturile se fărâmă. Această tocătură se așază într-o cratiță și i se adaugă zeamă de carne, vin alb, puțină ceapă tăiată mărunt și călită în unt, sare. Se dau la foc să fiarbă câteva minute.

Se trece sosul prin sită și se mai adaugă puțină zeamă de carne, lăsându-l să scadă până devine grosior. Se toarnă peste bucățile de sitar și se lasă să se înfierbânte fără a clocoti. Se așază bucățile pe farfurie, se toarnă sosul peste ele și se garnisește cu crutoane prăjite.

Poftă bună!

Aidan